RIME

RIME

Nota introductivă: Virgil GÂNDEA
Traducerea şi comentariile: Ştefan Aug. DOINAŞ

R I M E

Exerciţiul literar început la optsprezece ani prin sonetele închinate Beatricei — pe care le-a cuprins apoi In cel dinţii opuscul al său, Vita nuova *— l-a continuat Poetul pină în pragul sfîrşitului, cînd încă mai coresponda în versuri — latineşti de astă dată,* Eclogele *— cu prietenul Giovanni del Virgilio.*

Rimele *au pentru Danie funcţiunea corespondenţei amoroase sau numai amicale, a pamfletului — cînd scrie lui Forese Donaţi — a însemnărilor intime — cînd îşi revarsă preaplinul sufletului. Adesea ele sînt joc literar prin care îşi încearcă iscusinţa,* Tarte del dire parole per rima, *măiestrie al cărei suprem examen îl va da în* Divina Comedie, *demonstrîndu-şi uşurinţa şi eleganţa de a închide orice giuvaer, orice idee în montura de aur a versului.*

Unele canţone, sonete, balade au intrat în economia lucrărilor separate — Vita nuova, Convivio. *Altele ilustrează arta creaţiei în limba vulgară* — De vulgari eloquentia. *Păstrătorii credincioşi ai scrisului Poetului i-au adunat celelalte* Rime *într-un corp separat a cărui autenticitate — în detalii — a format obiectul multor cercetări şi controverse. Ne-am încredinţat, în ediţia de faţă, sagacităţii ultimilor editori care grupează 54 de mici poeme, de variate genuri, în şase capitole: Rime din perioada* Vita nuova; *Disputa cu Forese Donaţi; Rime alegorice şi doctrinale; Alte rime de dragoste şi epistolare; Rime pentru doamna Pietra; Felurite rime din vremea exilului.*

Diferit editate şi grupate în succesivele ediţii, Rimele *reprezintă, din opera lui Danie, substanţa cel mai des supusă chirurgiei şi analizelor critice. O dovedesc numeroasele* Rime *de atribuire îndoielnică,* II fiore *şi* Detto d'amore, *prezente în ediţiile italiene pentru a demonstra nesiguranţa dezesperantă pe care o încearcă istoricul literar în faţa creaţiei, legendară adesea, a Marelui florentin.*

RIME DIN PERIOADA

VITA NUOVA

• l (XXXIX) i Răspuns lui

Dante da Maiano [2]

Ştii preţui gîndirea ta prea bine tu, om preaînţelept, aleasă minte, deci, nevoind a mă certa cu tine, răspund cum pot frumoaselor cuvinte. Dor alinat prea rar, alean fierbinte, ce din frumseţe fi virtute vine, e darul[3], *povestit mai înainte, pe care l-ai primit cum se cuvine. Veşmîntul e speranţa că iubire afla-vei, de la cine vrei, curată: avut-ai, deci, o bună presimţire; o spun despre cununa ce-ţi fu dată. Iar faţa, care moartă ţi s-aratâ, statornicie-nseamnă, în simţire.*

[1] Numărul din paranteze indică ordinea *Rimelor* din ediţia Societăţii dantești.

[2] Dante di Ser Ugo da Maiano, poet toscan; a scris către afîrşitul sec. al XIII-lea (între 1260 şi 1290) versuri satirice şi umoristice, bucurîndu-se de o mare popularitate. El i-a adresat lui Dante Alighieri următorul sonet în care îi propune una din acele «*questioni d'amore* > atît de la modă în epoca aceea: «Ia seama, înţeleptule, şi spune / acestui vis adinca lui sentinţă. / Zic: o femeie mîndră, o minune / ce-u inima mea a găsit priinţă, / cu o ghirlandă-a prins să mă-ncunune, / verde-nfrunzită, plină de dorinţă; / şi am văzut că haina ei mi-o pune / acoperind zdrenţoasa mea fiinţă. / / Atunci, prietene, uitînd de toate, / o am cuprins în braţe cu plăcere; / rîzînd, frumoasa ⁿu s-a dat în lături. / Aşa, zîmbind, ne-am pus pe sărutate; / mai mult nu spun, căci am jurat tăcere; / şi, moartă, mama mea-i stătea alături.» Dante a răspuns, imitînd stilul «toscan» al Poetului maianez, dînd întregului vis o semnificaţie alegorică.

[3] Ghirlanda. < •

2 (XLI) Dante Alighieri către Dante da Maiano[4]

Oricine-ai fi, amice-al meu, vestnîntul înţelepciunii-n falduri largi te-mbracă ; să te slăvesc mi-e mintea prea săracă: nici să te mulţumesc nu am cuvîntul. Să ştii (căci îmi cunosc preabine gîndul) : chiar un copil e-n stare să mă-ntreacă; în faţa ta gîndirea mea se pleacă, atît de plin de mie^ îţi este cîntul. Dacă-ndră^neala mea nn e prea mare, am sâ-ti vorbesc deschis sj fără teamă, cum unui înţelept i se vorbeşte. Fârâ-ndoialâ, mie-aşa îmi pare: cel care nu-i iubit, însă iubeşte, poartă în piept durere fără seamă.*

3 (XLIV) Dante Alighieri către Dante da Maiano[6]

Necunoscînd, amice-al meu, din nume, ce om, de unde, cine îmi vorbeşte,

′ Intr-un al doilea sonet, poetul maianez îi cere lui Dante să-i răspundă care este «cea mai mare suferinţă în iubire »: « Ca probă pentru-a şti cîtă valoare / stă-n aur, meşteru l prin foc îl trece; / şi astfel, lămureşte şi-nţelege / că banul are preţ mărunt sau mare. / Şi cum pentru-a cerca a mea cîntare, / la tine vin, cătînd să aflu lege / la unul ce din alţii mulţi s-alege / prin laudă şi bună îndrumare. / / Şi-ţi cer cu versul meu cel mai cuminte / să-mi spui: în dragoste ce suferinţă-i / mai grea, şi s-o numeşti, după ştiinţă: / căci nu spre-a iscodi îţi ies nainte / (cu tine-ar fl deşartă încercarea), / ci ca să-mi aflu preţul şi valoarea.» Sonetul lui Dante începe prin a lăuda înţelepciunea interlocutorului său, pentru a răspunde apoi la întrebarea principală.

[b] Nu slnt în stare.

' Dante răspunde aici la un alt sonet al lui Dante da Maiano, în care acesta îi cerea să confirme încă o dată ideea din sonetul precedent.

văd totuşi o gîndire de renume :
din cîti ştiu eu, nici unul n-o vădeşte.
Poţi tălmăci un om în tot precum e,
prea bine chiar, din felul ciim gîndeste ;
ca să te laud, fără-a-ţi şti de nume,
mi-e limba fârâ har, dar se trudeşte.
Să ştii: cînd iubitorul neiubit e,
(eu ştiu, căci am iubit primind iubire)
el poartă chinul cel mai greu din toate.
Căci chinu-acesta tine împletite,
şi stăpîneşte, alte multe fire :
de aceea — Amor atîtea lacrimi scoate.

4 (XLVII) Dante Alighieri
către Dante da Maiano[7]

Mărinimie, forţă, multă carte, măsură,
modestie si frumseţe, curaj si bogăţie şi
nobleţe, toate-mpr e una, fiecare-n parte,
aceste mari virtuţi în orice parte cu
vraja lor învinq pe-Amor, semeţe: una
prin alta creste în mîndreţe în faţa lui,
fiindu-i doar o parte. Deci dacă vrei
sâ-ţi fie cu priinţă orice virtuţi, fireşti
sau trecătoare [8], *îndreaptâ-le într-una*
spre iubire,

Corespondenţa poetică dintre cei doi poeţi se încheie cu un sonet al maianezului, în care întreabă pe florentin dacă e adevărat că iubirea nu poate fi nici stăpînită, nici evitată. Dante confirmă această idee în sonetul de mai sus.

In text: *Vertule naturale od accidente* (virtute naturală sau cîştigată).

nu să răneşti suava ei lucrare;
căci fără viagă-i orişice fiinţă ce i-
ar câta prilej de-mpotrivire.

5 (XLVIII)

Către Lippo (Pasci dei Bardi?) pentru a însoţi stanţa care urmează [9]

Dacă eşti Lippo tu, ce-mi dai citire,
să nu treci cu grăbire
la cele ce pe rînd ţi le voi spune;
din partea cui m-a scris, cu gînduri bune
vin, ţie-a mă supune
fi-a-fi da salut ales, după simţire.

[9] V. nr. 6 (XLIX). Probabil din Bologna, Dante trimite o stanţă unui **oarecare** Lippo (Pasci dei Bardi?) pentru ca acesta să-i dea « haină » muzicală, introducînd-o cu **ajutorul** acestui *sonetto rinterzato.*

Spre cinstea ta, ascultă-aceste sire,
si-au^ul le resfire
ca-n piept si-n cuget dulce să răsune;
eu, ce umil sonet sînt după nume,
la tine vin anume
minat de-un dor ce n-are-mpotrivire.
O *fată goala îmi urmează mie* [10],
cuprinsă de rusjne, chinuită
că-n faţa ta-i silită
fără vesmîntul cuvenit[u] *să vie:*
fi rugâ-ndrept, spre inima-ţi cinstită,
s-o-mbraci si, astfel, cunoscută fie,
{i, credincioasă ţie,
sa poată merge unde e dorită.

6 (XLIX) [12]

Inima-mi servitoare [13]
ti-o-ncredinte^e-Amor, de el ţi-e dată;
//-/ mulţumesc că, iată,
de mim-acuma-ti face amintire;
deşi nu-n depărtare
de inima de care e legată[14],

[0] **Aşadar, o stanţă fără muzică (o fată goală).**
[1] **Acompaniamentul muzical.**
Această stanţă, pentru care Dante îi cere lui Lippo să-i compună un acompaniament muzical (în sec. XIII poeziile erau de obicei însoţite de muzică), este un cîntec de dragoste, [su]**t> Jormă aproape epistolară (vezi sfirsitul).**
Inima-mi care serveşte femeia iubită (în sensul feudal al termenului *serv).*
Deşi inima nu e prea departe de femeia iubită.

se simte-nviorată
prin dulcea ei speranţă-n revenire[15].
O, *fie-mi s cur ta-ai ci, după sosire,*
şederea, şi cuminte!
C~ades îmi vine-n minte
înalta-ti frumuseţe peste fire:
deci, dacă stau ori plec în lungă cale,
ramîn, gingaşă doamnă,-al dumitale.

l (L} [16]

Neîndurata minte care cată
tot îndărăt spre vremea istovită[ir],
mereu îmi trage inima departe[w],
iar dorul amoros c ar e-mi arată
plăcuta-mi vatră, astăzi părăsită,
cu-Amor lucrînd, fiinţa mi-o împarte;.
şi simt că-mpotrivirea ei, pe moarte,
să lupte nu va mai avea putere,
de nu i-o dărui tu, gingaşă doamnă.
Ci, dacă te îndeamnă
ceva să-i dai un semn de mîngîiere,
trimit e-i un salut, si cît mai iute
să bucure plâpînda ei virtute[19].

[Is] Speranţa că va putea să se-ntoarcă lîngă ea.

[''] Această primă cantona dantescă e un cîntec de iubire, adresat probabil din Bologna. Poetul se simte sfîşiat de două sentimente: amintirea unui trecut fericit şi dorinţa prezentă de a-şi revedea iubita căreia îi cere un semn de dragoste.

[ŗ] Vremea trecută, consumată.

[ĝ] Memoria mă mină îndărăt, spre timpul care a trecut, cînd mă bucuram de vederea iubitei. Cum această amintire e dureroasă, memoria e numită « neîndurată».

[11] Putere.

Bimvoiască doamna mea aproape
să steie inimii c ar e-o iubeşte ;
căci bine doar din partea ta aşteaptă;
un bun stâpîn pe sclav nu-l părăseşte,
ci cînd îl cheamă, sare ca să-l scape :
căci nu pe el, ci-onoarea sa o-ndreaptă.
Durerea-n piept mai tare se deşteaptă
cînd mă gîndesc, stăpînâ, că Amorul
cu mîna lui te-a pus unde mă doare [20] :
aşa că eşti datoare
cu-atît mai mult a-i da tot ajutorul;
căci cel ce-ntregul bine ne învaţă[21]
prin chipul tău îmi e mai scump în viaţă.
Iar da c-ai vrea să faci, dar cu ^âbavă,
ce ţi-am cerut, speranţa mea cea dulce,
afla-vei că s-aştept nu se mai poate,
căci vlaga mi-e sfîrşită şi firavă.
Şi-ar trebui s-o ştii, cînd ve%i câ-mi smulge
nădejdea cea din urma dintre toate:
căci omul care nu-şi va duce-n spate
pînă la moarte greul tot, 'nainte
de-a-şi încerca prietenul, nu ştie
răspunsul ce-o să-i vie[zz]*:*
dacă acesta nu va lua-aminte,
nu-i lucru mai cumplit care să-l doară;
căci moartea-i va fi grabnică si-amară.
Pentru câ-mi eşti ca orişice mai dragă,
putinţă ai supremul dar a-mi face;

" Adică in inimă. "
Amor.
Căci omul care, înainte de a purta cu stoicism şi de unul singur tot greul vieţii sale pînă a moarte, recurge la ajutorul vreunui prieten, nu ştie ce răspuns îi va da acesta.

asta-i speranţa ce mă-nviorea^a ;
rîvnesc, ca să-f i slujesc doar, viaţa-ntreagă ;
doresc şi cer doar lucrul car e-ti place,
căci toate celelalte mâ-ntristea^ă ;
îmi poţi da tot ce alţii n-au în pa^â;
căci soarta mea, de-Amor ţi-e dată ţie,
în mînâ; si sînt mîndru că ţi-e dată.
încrederea mea toată
o naşte chipul tău de omenie;
căci vede-ntr-adevâr cine -l pătrunde
că înăuntru mila se ascunde.
Purceadă, deci, salutul, si grăbească
sa intre-n inima care, sfii bine,
gingaşa doamnă, te aşteaptâ,-nvinsâ[zz].
Dar afle că intrînd sa se-odihnească,
va fi ca ferecat, că-l va reţine
săgeata lui Amor, în joc încinsă;
intrarea-n ea e pentru toţi închisă:
doar solii lui Amor o ştiu desface,
prin forţa lui atotstăpînitoare.
Ci-n cruda-mi frămîntare
salutul tău doar pagubă-mi va face,
de nu-l va însoţi la drum solie
a domnului [24] ce-mi porunceşte mie.
Cîntare, pasul tău să fie sprinten,
căci ştii prea bine: pilele — ^gîrcite
pot fi de-acum cu cel ce te trimite [25].

″ Subînţeles: «de iubire» (se referă la «inimă»).
" A lui Amor.
*' Puţine zile, poate, va mai trăi cel ce trimite aceste **rlnduri.**

8 (LI) [26]

Nu, ochii mei nicicînd n-or să-si repare
gresala lor, decît orbind; căci iată:
şi-au înălţat privirea încîntată
spre turnul Garisenda, sus, în %are;
dar n-au vă^ttt im lucru si mai mare
(le vine greul) [27] vestit în lumea toată ^ ;
aşa că nu voi face niciodată
pace cu ei, s-o ştie fiecare;
căci tot ce prin raţiune, nu vedere,
s-ar fi căr^ut să simtă, cit privirea
n-au cunoscut[29] / de-aceea sting în plînsu-mi,
pentru gresala lor, a mea durere,
şi jur, de n-o sâ-mi scadă hotărîrea,
că, orbi fiind™, am sa mi-i scot eu însumi!

9 (LII) Dante către Guido Cavalcanti [31]

Guido, aş vrea ca, prinşi de-o vrajă bună, eu,
tu si Lapo [32] să pornim cu vîntul

" Sonet enigmatic, amoros sau doctrinal, a cărui semnificaţie nu a fost încă limpezită. După unii, Dante ai* vorbi despre celebrul turn bolognez Garisenda, în comparaţie cu turnul degli Asinelli; după alţii, poetul ar lăuda o femeie necunoscută; în sfîrşit, există cercetători care opinează pentru o interpretare filozofică.

" Subînţeles: «să recunoască».

[8] După unii comentatori, «lucrul şi mai mare » ar fi filozofia morală.

" Căci ochii mei, care ar fi trebuit să devină ochi ai intelectului, pentru a-şi da seama de frumuseţea morală a ideilor filozofice, s-au lăsat ispitiţi de aparenţe sensoriale şi astfel au rămas Ignoranţi.

[80] Nemaiflindu-mi de folos.

[31] Unul din cele mai frumoase sonete dantești, adresat prietenului Guido Cavalcanti (v. "'ta *nuova* 3, n. 28).

" Lapo Gianni, poet, prieten al lui Dante. Nu se cunosc alte date despre el.

care ne-ascultă, credincios, cuvîntul
pe-un vas ce-njruntă-a apelor genună;
încît nici vreme rea si nici furtună
să nu ne poată stăvili avîntul,
ci toţi să ne-adunăm ca unul gîndul
sporind dorinţa stării împreună.
Şi doamna Vanna [33], *doamna Lagia* [3]* *şi-ncâ*
aceea care treizeci e ca număr să ne
încînte umăr lîngă umăr. Si-asa,
grăind mereu despre Mire, să fie toate
[36]-# *mulţumire adîncă, precum şi noi,*
cred, fi-vom peste fire.

10 (LVI)[3r]

Din pricina unei cununi
întrezărite,-mi va fura suspin
oricare floare. Cununa ta de
flori, uşoară, răni aprinsa
mea privire;

[88] Giovanna, iubita lui Guido Cavalcanti, zisă « Primavera ».

[84] Iubita lui Lapo.

[3S] Este vorba probabil de Fioretta, pentru care Dante a compus o *seruenlesă* (poezie enumerativă de nume proprii, cultivată de poeţii provensali) în legătură cu şaizeci din cele mai frumoase femei florentine (cf. *Vita* nuova 6).

[BB] Toate cele trei femei. La acest sonet, Cavalcanti a răspuns cu următorul: c De-aş fi eu acel om, precum mă-mbie / doar amintirea, vrednic de iubire, / cu-un alt chip de femeie sub privire, / mult mi-ar plăcea aşa călătorie. / Iar tu, ce-ntr-a iubirii-mpărăţie / speranţa vezi, din milă, cum dă fire, / priveşte-mă: nu-i oare peste fire / ca un agil arcaş să-mi facă mie / / din spirit ţintă, şi cu o săgeată, / dată de-Amor, rîzînd, să mă doboare, / ca un stăpîn ce pus pe joacă pare? Şi-ascultă-acum minunea ce-o visează: / spiritu-1 iartă, deşi sîngerează / văzînd cum i-a răpit puterea toată».

" Cu această baladă Dante începe o serie de poezii scrise pentru aşa-zisele «femei-paravan >, menite a masca dragostea sa pentru Beatrice. O dată cu aceasta, influenţa «toscană » cedează locu « Dulcelui stil nou», în care Poetul calcă pe urmele lui Guido Cavalcanti.

deasupra ta vă^tii cum Aboard,
umil, un înger de iubire
cîntînd cu glas subţire :
« Cel ce mă va vedea
va da lui Amor laudă mare».
De-as fi acolo unde este
Fioretta [38] *mea, mereu i-as spune*
sa ia suspinele aceste
si fruntea să si-o încunune.
Astfel, Amor ar pune
pe fruntea ei de nea
flori de dorinţă arzătoare.
Aceste versuri ale mele
care-au urrţit din flori baladă
cu bucTtrie-au pus pe ele
o haină ce-altuia fu dată[39] :
Ci totuşi, eşti rugată
celui ce-o va cînta
să-i dai aleasă ascultare.

11 (LVII) [40]

*Domnul**- pe car e-l porţi în ochi, stăpînâ,*
si care-nvinge toate prin voinţă,
mă sprijină-n credinţă [42]
că inima de milă ţi-e st e plină;

" Numele, adevărat sau fictiv (ceea ce poeţii provensali numeau *senhal),* al femeii iubite.
O îmbrăcăminte destinată pentru altcineva; poate fi vorba chiar de forma metrică a aladei sau de o arie muzicală împrumutată de la o poezie asemănătoare.
[40] Adevărata declaraţie de dragoste, această *stanza di* canzone este adresată unei femei al nume — indicat aici prin expresia « floare suavă » — apare abia în poezia următoare.
Amor.
îmi dă încredere.

pentru câ-Amor, în blînda-i locuinţă
unde frumsetea-n juru-i dă lumină [43],
spre sim-ncet înclină
si bunătatea-ntnagă cu putinţă.
De aceea-ntr-una caut întărire
speranţei, care %ace abătută;
căci ea ar fi pierduta,
de nu i-ar da vigoare
Amor sâ-vingă-n orice-mprejurare
prin chipul lui si dulcea amintire
a locului si-a florii suave care,
cu noua ei culoare,
vrâjindu-mi mintea mie
mi-a dat prinos din marea-ţi gingăşie.

12 (LVIII) [44]

Vai, Violetta, umbră călătoare
a lui Amor [45], *în ochii mei ivită,*
ai milă de-a mea inimă rănita
ce speră-n tine, lînce^ind, si moare.
Frumseţea ta mai mult ca omenească
văpaie aspră mi-a turnat în minte,
cînd mi-ai ieşit în cale;
apoi vrâjindu-mi spiritul fierbinte
mi-a spus câ-n parte-o să mă lecuiască
surîsul gurii tale.

" Amor îşi are locuinţa în ochii acestei femei frumoase.
[44] Violetta, căreia îi este închinată această *baladă,* pare a fi a dona «temele - paravan i, despre care Dante vorbeşte în *Vita niiova* 10. " Imagine a iubirii.

Nu mă privi, să pot sâ-i dau crezare [46] .>
d uitâ-te-n ce foc fiinta-mi piere.
Căci multe, răspun^înd cu-ntîr^iere,
simtit-au chinul celuilalt cum doare.

13 (LIX) [47]

întoarceţi-vă, să vedeţi la cine
slujesc, {i sa va caut nu mă lasă, f z
lăudaţi-l: pentru o aleasa femeie,
el[48] *pe toţi în foc ne tine. Si m*
ucide cu priviri senine.

" Ca să pot avea încredere în surîsul tău, nu mă privi, pentru că ochii tăi ar putea să-1 dezmintă.

" Sonet adresat prietenilor, în care Dante se scuză că nu-i mai poate însoţi, deoarece iubirea a pus stăpînire pe întreagă fiinţa sa.

" Amor.

Dacă-/ rugaţi, si-i voi scăpa din plasă, am sa v-arât de oameni cît îi pasă: le-ascultâ numai graiul în suspine. Sălbatic încrustat, îl port în minte, si-un chip atît de pur [49] *îmi plăsmuieşte, că, rolo cu totul lui, îi cad nainte; si-mi spune cu un glas ce mă de^miardă:* « *Vrei oare-n ochiul tău, care-o rîvneşte, atît a j r unt use t e să se piardă* ?»

14 (LX) [50]

Hei, dacă-am sta de vorbă, — A.mor, oleacă, {i m-ai scăpa de grija ce mă mînăl Grăind de-a noastră gingaşă stăpînă plăcere-amîndorura-o să ne facă. Chiar vremea mai uşor o să m treacă cu-asa balsam plăcut care alină; slăvind-o si-ascultîndu-ti vorba plină de slava ei, întoarcerea-o să-mi placă, începe deci, Amor, căci se cuvine, ca să cunosc deplin pricina care te f ace-acum să vii la drum cu mine, din milă, poate, sau virtuţi prea multe; căci fără gînduri mintea mea tresare, aşa de mult doreşte să te-asculte.

•'V Subînţeles: «de Jemeie ».

'• Sonet compus probabil în timpul unei călătorii (de la Bologna la **Florenţa?).**

15 (LXI) [51]

Să buciumi la gonaşi, sâ-ndemni în cete pe vînători, la iepuri, pe răcoare, s-asmuţi ogarii, să străbaţi ponoare şi sa te-ntorci tîr^iuprin ver^i boschete,— asemenea plăceri pot să desfete pe cel ce, neiubind, dorinţe n-arel Ci mie-n focul dragostei îmi pare c-aud un glas ce-mi %ice pe-ndelete, ca de-obicei bâtîndu-si joc de toate: « *Frumos stă unei inimi delicate ca, pentru desfătări atît de crude, să uite de femei şi-a lor frumseţe !* » *Atunci, de teamă ca Amor l-aude, ruşine mă cuprinde, şi tristeţe.*

16 (LXII)[62]

Cu cît Amor cu biciul lui te-mpinge cu atît a îl asculţi mai cu grăbire; şi nici nn sfat, cu-oricîtâ potrivire™, nu-l mai urmezi: £/[54] *tot ce vrea, învinge. Apoi, cu-o dulce vrajă, el îţi stinge orice neca^; căci râul din iubire nu e apăsător nicicînâ din fire, ci dulce. Aşadar, pentru-a atinge*

" Argumentul acestui sonet este potrivit celui precedent: aici, poetul se vede mustrat pentru [c]», atras de «plăcerile crude » ale unei partide de vînătoare, a uitat de femeia iubită.

™ După cum reiese din versul 11, acest sonet este un răspuns dat unui îndrăgostit care i-a [tr]'mis lui Dante o poezie.

[18] Oricît de înţelept ar fi.

" Amor.

suprema lui putere, — /// netezeşte inima drumul către el: dovadă e plăsmuirea ta cea fericita™; si după-aceea nu-l mai părăseşte, căci numai el dă bucuria toată si slugilor^ răsplata cuvenita.

17 (LXIII)[57]

Sonet, cînd lui Meuccio dinainte vei sta, salută-l chiar de la sosire; la glezne i te-aruncă, cu grăbire, sa pari deprins cu toate {i cuminte. Si, stînd cu el o clipă, ia aminte:

" Poezia ta inspirată. " Supuşilor lui Amor, îndrăgostiţii.

" Sonet ocazional, în care Dante anunţă că a trimis unui anume Meuccio cîteva poezii P[e] care îl roagă să le primească şi să le păstreze.

salutâ-l iarăşi, fără şovăire; apoi
plineste-ntreaga ta menire; dar ia-l
curînd deoparte, si-n cuvinte să-i spui: «
Meuccio, cel ce te iubeşte prin mine
versuri scumpe [58] *îţi trimite, curajului tău*
mare drept răsplată)). Ci-ntîi să-f i ia [69]
cîntârile iubite; iar lor, să stea cu el le
porunceşte, şi-aici sa nu mai vină
niciodată.

18 (LXV) [60]

Din ochii doamnei mele cade-o rouă
de ra^e-atît de dulci, că unde-apare
se iscă lucruri nobile ţi rare,
cum nici un om nu ne arată nouă;
lumina lor pe inima mea plouă
atîta spaimă si cutremurare
câ-mi %ic: «N-am să mai batpe-aici cărare));
ci spaima-mi trece-ntr-o dorinţă nouă,
şi iar mă-ntorc unde A.mor mă-nvinse
îmbărbâtînd privirea mea sfioasă
ce le [61] *-a simţit fulgerătoare raită;*
iar cînd o văd, şi geana mi se lasă,
dorinţele ce m-au adus sînt stinse:
ci-Amor mereu asupra mea vegheata.

″ Subînţeles: «inimii lui».

" Să primească în **dar.**

'" Ca şi alte trei sonete din *Vila nuova,* sonetul de mai jos vrea să justifice **tulburarea** extraordinară pe care Dante a simţit-o în faţa Beatrice!, şi care a stîrnit **rlsul batjocoritor** [31] acesteia (vezi *Vita nuova* 14). Se referă la « ochi t.

19 (LXVI)[62] >

în mina ta, o doamnă scumpă mie,
îmi las acuma spiritul ce moare:
e-atît de trist, încît cu-nduioşare
îl mînă-Amor, plîngînd, în pribegie.
I l-ai sortit, să-l tina în robie;
aşa că-n fata lui putinţa n-are
să murmure decît; « S fapt fie mare,
orice ai vrea cu mine, - aşa să fie».
Din ce-i nedrept, eu ştiu, nimic nu-ţi place;
ci moartea, cu suflarea ei de gheată,
îmi umple inima de-amaruri grele.
Gingaşa doamnă, cît mai sînt în viată,
ca, mîngîiat, să pot muri în pace,
aratâ-te mai des privirii mele.

20 (LXVII) [63]

Atît de aspră jale port în mine,
că-aceeaşi suferinţa
si mila-mi dă şi cea mai grea tortură,
o vai / şi sufăr ca puteri străine [64],
forţînd a mea voinţă,
suspinul cel din urmă — acum mi-l fura
din inima, pe care o străbătură

″ Sonet de deznădejde inspirat de Beatrice.

″ Una dintre cele mai directe, mai emoţionante canţone dantești, inspirată de Beatrice. De data aceasta, poetul nu-i menţionează numele: pent ru contemporani, aşa cum Dante ne relatează în *Vila nuova* (5 — 6 şi 9—10) poezia trebuia să pară prilejuită de iubirea pentru o altă temele.

•• Amor.

frumoşii ochi, cînd Amor îi deschise
ca, spulberîndu-mi viata, să se joace.
O, *cît de Uîn^i, ca-n vise,*
suavi şi dulci şi-au înălţat privirea
si mi-au ur%it pieirea,
care acum atîta silă-mi face,
%icînd: «Ilumina noastră-aduce pace».
« *Pace în piept, iar vouă — desfătare»,*
rţiceau, vârsînd blîndeţe
frumoşii ochi, în ochii mei, odată.
"Dar pricepînd că, fără de scăpare
vrăjită de frumseţe,
mi-era cu totul mintea-nstrăinată,
cu stema lui Amor pierită-ndată.
De-atunci, triumfătoarea lor lucire
nu-mi mai apare, nici o clipă, mie.
De-aceea, cu mîhnire,
sufletul, ce aşteaptă o mîngîiere,
ca mort, fără putere,
îşi lasă inima, a lui soţie [65],
şi-ndrâgostit porneste-n pribegie [66].
îndrăgostit şi-n lacrimi părăseşte
această viaţă-n care,
neconsolat[67], // *hăituieşte-Amorul.*
Atît de jalnic umblă si boceşte,
că-n clipa de plecare,
înduioşat, l-ascultâ Creatorul.
închis în miedul inimii i-e %borul,

în italiană, *suflet* şi inimă au alt gen decît în limba română: t/ core, masculin; *V anima,* feminin; deci situaţia e inversă. " Părăseşte corpul. Se referă la « suflet >.

cu-un dram de viaţa, care-n el se stinge,
căreia-abia-i mai pîlpîie făclia. Acolo., el se
plînge ca-Amor din lumea asta-/ exilează;
cu spiritele[68] *se îmbrăţişează, care-şi îneacă-*
n lacrimi amâria pentru că-i pierd acum
tovărăşia. Imaginea acestei doamne sade
acolo sus, în minte, pusă de-Amor, că-i este
călăuza, deasupra răului[69]*, pe care-l vede.*
Mai mîndrâ ca~nainte, şi fericită, cu-un
suris pe bu%a., ea-ţi nalţă ochii-ucigători
şi-acti^â pe cel mîhnit că-şi lasă locuinţa [7o]*.*
«.Nefericitule, hai! du-te, pleacă!)) aşa-mi
strigă dorinţa care mă bîntuie, precum i-e
firea, dar mai puţin — simţirea îmi este-
acum tocită, stinsă, seacă; curînd // chinu-
acesta o să-i treacă. In ^iua-întîi cînd ea
mi-a stat nainte, precum ne-arată noua
scrisoarea minţii, %ilnic mai puţină[71]*,*
fiinţa-mi gingaşă[72] *-a simţit fierbinte o*
suferinţa nouă,
încît a-ncremenit, de spaima plină: fi
dintr-o dată mi s-a pus o frînâ

**** Facultăţile sufletului uman: voinţa, intelectul, memoria etc.**
"> Deasupra suferinţei mele.
[7o] Sufletul îndurerat care părăseşte corpul.
[71] Memoria, treptat mai slabă, cu cît trece timpul.
" Reamintim că Dante avea nouă ani cînd a văzut-o prima dată pe Beatrice.

peste virtuţi[73], *ţi-un glas iubind în mine*
chiar inima, că^ut-am fără veste.
Şi, de ţin minte bine,
înaltul spirit[74], *în cutremur foarte,*
s-a bucurat de moarte,
creyînd că clipa de pe urmă este.
Dar a%i regretă cel ce-mi dete-aceste '[5].
Apoi, vâ^înd înalta frumuseţe
ce-mi varsă-n piept durere,
femei, cărora vă grăiesc anume,
virtutea cea mai plină de nobleţe [?6],,
privind-o cu plăcere, ,
a cunoscut că răul ei pe lume
născut e, s_ti-o dorinţă-o s-o consume,

" Facultăţi, energii ale sufletului.
Spiritul vieţii. Vezi relatarea aceleiaşi situaţii în *Vila nuova* 2. " Amor. " Intelectul.

mînînd-o după chipul ei[7r], *ca focul. Şi celorlalte* [78],-« *plîns, porni a spune : « Aci, o să-mi ia locul un chip frumos, ce-mi face mare teamă-n frumseţea-i fără seamăn; pe noi, pe toate, el ne va supune, cînd desfâtare-n ochii lui va pune».* O, *tinere femei, grâit-am vouă, cu ochi frumos împodobiţi, cu minte supusa lui Amor, fi gînditoare* [79],' *ca voi sa luaţi aminte la ce v-am spus, chiar de voi fi departe: în faţa voastră iert cumplita-mi moarte, pricinuită de-o frumsete care greşitu-mi-a, fiind jârâ-ndurare.*

v 21 (LXVIII) [80]

Iubirea dureroasă, ce mă-mpinge la moarte spre plăcerea celei care inima mea o bucura într-una, mi-a stins lumina, şi mereu mi-o stinge, ce dintr-o stea [81] *avut-am spre păstrare, prielnică cre^înâ-o ca nici una: // rana, ce-am ascuns-o-ntotdeauna, acum se-arată, cu prisos de chinuri*

" Al Beatricei.
[i8] Subînţeles: virtuţi ale sufletului.
" Minte subjugată de iubire şi atentă la îndatoririle ce-i revin (aţă de ea.
[80] Cîntare de jale, inspirată de Beatrice, în care Dante îşi anticipează sîîrşitul.
″ Chipul Beatricei.

născute dintr-o joacă
ce a^i în foc mâ-mbracă,
încît doar rău mai pot s-astept de-acuma.
Fiinţa mea, putină st săracă,
pînâ la moarte în suspine %ice:
« Mor pentru cea numită Beatrice ».
O, dulce nume care f a ce-amară
inima mea; cînd scris îl văd în faţă
orice durere moartă-n mine-nvie;
mă va slăbi a chinurilor pară,
// chipul meu uscat, lipsit de viaţă,
va îngropi pe cei care-or să-mi fie
în jur; ţi orice fir de vînt ce-adie
mă va surpa în pulberi, si muri-voi ;
durerea-nfiorată
cu sufletul o data
se va nalţă, în trista lui rotire;
şi-n veci va fi de ra%a lui legată,
dulce-amintindu-şi mîndra-nfâţis,are [8Z]
cu care paradisul seamăn n-are.
Gînâind la tot ce-Amor mi-a dat o data,
sufletul meu alte plăceri nu-ncearcâ,
nici teamă de pedeapsa după lege [83] *;*
apoi, cînd carnea fi-va consumată,
iubirea, ce mă fringe, o să meargă
*cu el** la cel ce toate le-nţelege* [85];
// dacă de păcat n-o sâ-l dezlege,
o să îndure dreaptă suferinţă,

" Chipul frumos al femeii iubite. "
Subînţeles: *cerească.* " Cu sufletul.
″ Dumnezeu.

dar teamă n-o să poarte;
ci-n veci avea-va parte
de chipul ei, ce l-a stîrnit; // astfel
orice osîndă îi va fi departe [86];
încît de l-am pierdut aici cu lutul,
Amor dincolo-şi va scădea tributul [87].
*Moarte, ce faci plăcere **-acestei doamne,*
mai înainte de-a mă lua cu tine,
du-te la ea şi află:
de ce ra%a privirii ei divine

[86] **Deşi osindit să sufere veşnic pentru păcatele lui, i se va părea o fericire faptul de a putea s-o contemple pe Beatrice.**

[87] **Incît dacă aici, pe pămînt, o dată cu trupul *(lutul)* am pierdut iubirea, dincolo, în cer, tri butul de suferinţă plătit lui Amor va ii mai mic.**

[88] **Subînţeles: « distrugîndu-mă ».**

ce-atîta mă-ntrista, mi-a fost răpită: fi dacă-i pentru altul hărăzită, fă-mâ să ştiu, mă scoate din greşale, şi-am sa sfîrs,esc cu mai puţină jale.

22 (LXIX) [89]

Vă^ut-am, de femei suavă scară de 2.iua Sfinţilor [90] */ pe-ntîia treaptă mi se părea că una se pogoară*

^^ **Sonet de laudă pentru Beatrice: poetul o înfăţişează în timp ce, mai frumoasă Jl mal vlrtu-^ toate, ia parte împreună cu alte femei Ia procesiunea de Ziua Sfinţilor. In original: *Ognissanti* (< Toţi Sfinţii »)> sărbătoare catolică (la l noiembrie).**

IO)

avînd pe-Amor aproape-n partea dreaptă,
întocmai ca un spirit pur în pară, purta în
ochi o ra^ă înţeleaptă; ţi eu, cutezător, pe
fata-i clara am desluşit un înger care-
aşteaptă. Pe drepţi, ea-i saluta cu o privire
de umilinţă şi blîndeţe plina, sădind virtuţi în
demna lor simţire. Cred ca din cer a coborît,
divină, ca să ne-aducâ nouă mîntuire: ferice,
deci, de cine-i e vecină.

23 (LXX) [91]

De-unde veniţi aşa de-îngîndurate,
Hai, spuneţi-mi, de vreţi, cu prietenie ;
stăpîna mea, precît mi-e teamă mie,
v-a pus pe frunţi atîta gravitate [92].
Gingaşe doamne, nu fiţi supărate,
ci pasu-n drum lăsati-l sâ-ntîr^ie,
şi spuneţi celui chinuit să ştie
în ce neca^ stăpîna lui se %bate,
ori cit mi-e greu s-aud cum îmi grăieşte:
gonitu-m-a Amor ca pe o fiara
şi cu-orice gest doar rana mi-o lărgeşte,
Priviţi-mă, sînt mistuit de pară,
femei, şi spiritul mâ părăseşte,
de nu-ntâriţi suflarea lui uşoară,

[91] **Variantă a sonetului Voi, *ce la pori vă-nţăţişaţi umile (Vila nuova* 22), prilejuită de moartea tatălui Beatricei, Folco di Ricovero Portinari. Poetul se adresează femeilor îndoliate care se întorc de la catafalcul defunctului.**

[92] **Reculegere.**

24 (LXXI) [93]

Femei în lacrimi, suspinînd de jale, cine-i femeia-n lacrimi prăbuşită ? Oare nu ea în piept mi-e sţugrăvitâ ? Vai, dacă e chiar ea, nu-mi staţi în Schimbat e chipul ei, si-atît de pale văpăi pe faţa-i jalnică palpită, că nu-mi mai pare cea care, slăvită, va da lumina jericirii sale.

• *Că n-o cunoşti, nu ne mirăm: chiar nouă ni s-a-ntîmplat, aşa-i de-ndurerată stâpîna noastră, -nvinsă de suspine. Insă privind blîndeţea care plouă din ochii ei, vei re cunoaşte-o-ndatâ: o, nu mai plînge, totu-i frînt în tine.*

25 (LXXII) [95]

Venit-a, într-o %i, Melancolia
la mine, {i mi-a %is: «Rămfo cu tine));
si mi s-a desluşit câ-avea cu sine
alăturea Durerea // Mînia.
« Oleacă», i-am %is, cătînd s-alung urgia;
ci ea, cu vorbe de trufie pline,
a %abovit mult timp la sjat cu mine.

Aceeaşi temă ca şi în sonetul precedent; aici însă strofele formează un dialog între P°°t şi femeile îndoliate.

în calea dorinţei mele de a afla.

sonet în care Dante exprimă presentimentul morţii Beatricei.

Si ia t ă-l pe Amor venind: mantia
pe trupul lui era din neagră tramă [96]
ţi-o glugă neagră-i subţia obrazul;
si-ntr-adevâr plîngea. Si-am %is cu teamă.
« îndureratule, ce vînt te-abate ?»
Şi mi-a răspuns: « Vai, grija si necazul,
căci doamna noastră moare, dulce frate y>.

Stofă, ţesătură.

II

DISPUTA CU FORESB DONAŢI

26 (LXXIII) [97]

Dante către Forese

Cine aude cum tuşeşte biata lui fticci
%is Forese tristă soaţa ar sţice
despre dînsa că iernat-a în patria
cristalului de gheată [98]*. In tnies^ de*
august ea-i răcită gata; atunci, în
alte luni, cum face faţă ?

u[r]-i ' i-'-[1]" \ *r--'»\
ftâfŞ ^ W|

v-)>Xri *ti i\f'<(:*s :m* " i'i

Cearta lui Dante cu Forese — «scandal • despre care există prea puţine documente — Pare a fl avut loc între 1290, anul morţii Beatrice!, şi 1296, anul morţii lui Forese. Acesta era nul lui Simone Donaţi şi al doamnei Tessa, frate cu Corso Donaţi (om violent, care, încercînd sfi devină stăpîn al Florenţei, a fost ucis în 1308), şi soţ al Nellei, «nefericita • despre care se vorbeşte in sonetul de mai sus. Prieten al lui Dante, Forese era vestit pentru excesele sale (îl ntîlnim în Purg. XXIII, 40, printre lacomi). Cearta, care începe cu acest sonet burlesc, degenerează curînd în insulte reciproce. " Nordul.

în van, se-njofoleste, noaptea, fata,
că ţolu-i mult prea scurt, fi ea îngheaţă.
Răceala, tusa si nevolnicia
nu i se trag, ca la bâtrîni, din sînge,
ci soţul dus de-acasâ e de vină.
O *plînge mama* ", *care multe plînge,*
%icînd: «Puteai, cu %estre mai puţină,
s-asculţi la conte-n casă liturghia!» [10o]

27 (LXXV) [101]

CM nodul Solomon [102] *o să te lege, tinere Bicci, cheful, vînătoarea, dar mai cu seamă pielea de berbece* [103], *plinindu-i astfel cărnii răzbunarea* [104]. *in veci la Sân Simone* [105] *vei petrece, de nu-ţi vei căuta fugind scăparea;*

[M] Mama soacră.

[100] Să te căsătoreşti cu un conte (In original: *contele* Gui'do).

[0] La sonetul precedent Forese răspunde cu un altul, în care face aluzie la uciderea tatălui lui Dante, pe care acesta n-a răzbunat-o, şi la cămătăria făcută de bătrînul Alighieri. «Azi-noapte m-a trezit o mare tuse / pentru că ii-aveam pătura pe mine. / Şi nici nu s-a crăpat de ziuă bine, / că pofta de cîştig pe drum mă puse. / Dar uite întîmplarea ce-mi aduse: / în loc să dau de pungi cu perle, pline / sau bani, văzui din şanţ cum mă reţine / chiar Alaghier, cu mîinile răpuse/ de-un nod, de-al cărui nume n-am ştiinţă: / poate-o fi Solomon sau alt savant e. / Cum mă-nchinam spre răsărit, fierbinte, / el zise: «Pe iubirea pentru Dante, / dezleagă-mă ». Ci nu-mi era-n putinţă: / m-am tras şi mi-am văzut de drum nainte.» Prin «poate-o fi Solomon » Forese vrea să spună că poate Solomon, sau alt înţelept («savant ») este cel ce a dat nume acestui nod. Utilizînd această expresie, Forese vrea să spună doar că sufletul bătrînuluj, Alighieri era «legat», deci nu găsea izbăvire; motivele ar fi două: cămătăria practicată în timpul vieţii, şi faptul că fiul său nu i-a răzbunat moartea. Sonetul lui Forese îl face pe Dante să riposteze cu violenţă, reproşîndu-i acestuia lăcomia şi falsificarea unor polite pentru a scăpa de datorii.

[102] Nodul lui Solomon, aluzie la expresia din sonetul lui Forese.

[103] Pergament pe care se înscriau datoriile.

[104] Astfel, pielea de berbec (pergamentul) va răzbuna carnea de oaie pe care ai înfuls<*'" Q'

[los] închisoarea pentru datornici, astfel numită după mănăstirea Sân Simone din vecinătate.

chiar dacă pojta de hu%ur ţi-ar trece, e prea tîr^iu să-ţi afli uşurarea. Ci mi s-a spus că tu cunoşti mijlocul prin care-ntr-adevăr te poţi reface, că-i spornică în galbeni arta asta [loe]*. Şi chiar la timp făcuşi să-ţi deie pace hîrtiik* [lor]*, cînd le-a venit sorocul; dar pe-ai hn Stagna* [108] *i-a lovit năpasta.*

28 (LXXVII)

Dante către Forese [109]

Tinere Bicci, fiu din tainic tată, pe care numai monna Tessa-/ ştie, multe-ai înfulecat cu lăcomie luînd, cu sila, de la lumea toată. Dar astăzi toţi cu degetul te-arată; iar cei cu pungă-n fata ta se-mbie [110]

[106] îndemînarea de a falsifica. ""

Poliţele.

mă Tovarăşi de chef şi escrocherie cu Forese. Forese răspunde printr-un alt sonet în care afirmă că Dante a trăit «cerşind pomană»; «Hai, la Sân Gal, şi dă-ndărăt sutana, / şi-apoi să rîzi de-a noastră sărăcie, / căci rău le-a mers, pe-a iernii grea urgie,/amicilor care ţi-au dat pomana. / De ce-ai venit să ne cerşeşti pitana, / dacă ne ţii la mare calicie? / Oricine te cunoaşte bine, ştie / că tu primeşti din Altrafonte hrana. /J Dar şi mai greu îţi va veni, cînd Domnul / pe Tana şi Francesco ridica-va, / să nu faci, ca Beluzzo, reverenţe. / Spitalul Pinti-o să-ţi păzească somnul; / parcă şi văd doi cerşetori cu tava, / iar între ei, pe Alighier în zdrenţe. • Pentru înţelegerea sonetului lui Forese, sînt necesare cîteva lămuriri: Sân Gal era o instituţie de binefacere; Altrafonte, un castel, la Florenţa, lîngă poarta ce ducea Ia Ripoli, unde Tancesco, fratele vitreg al lui Dante, avea o moşie; Tana era sora vitregă a poetului; Beluzzo p re a fi fost o rudă scăpătată a familiei Alighieri, care trăia din mila lor; în fine, ca supremă rpnie, Forese şi-l imaginează pe Dante ajuns în mizerie şi căutînd adăpost şi hrană la spitalul "nti,^ azil pentru săraci, fondat de familia Donaţi.

Al treilea sonet adresat de Dante fostului său prieten conţine o insultă vulgară care °veşte, în acelaşi timp, în părinţii şi fraţii lui Donaţi. [110] Hzită.

%idnd: « Ăsta cu J aţa grăsulie
e-un hoţ cum nu s-a pomenit vreodată».
Din vina lui, boleşte fără veste,
de teamă că va fi-nhâtat, cutare
ce doar ca losif lui Cristos îi este [m].
Cu sîngele ce-l au, chiar din născare,
laicei // fraţii lui ştiu fiecare
să fie buni cumnaţi pentru neveste.

[111] Din vina tînărului Bicci, zace la pat, de frică, tatăl său; dar acesta îi este tată cit i-a fost «losif lui Cristos », adică îi e doar tată vitreg, în acest schimb de injurii, Forese a avut, totuşi, ultimul cuvînt. Insinuările lui ironice (cămătăria profesată de Alighieri-tatăl, laşitatea fiului care, în Ioc să-şi răzbune părintele ucis, a pactizat cu ucigaşii) au avut desigur mai multă gravitate în faţa contemporanilor decît au astăzi pentru noi: «Ştiu bine că-i eşti fiu lui Alaghieri: se vede după crunta răzbunare / a galbenilor cu dobîndă, care / i-au fost izvorul spornic al averii. / De-ai fi tăiat pe vreunu-n faptul serii, / mai multă pace-aveai, şi alinare. / Dar spaima-n punga ta-i atît de mare/ că doi măgari fac faţă greu poverii. // Şi n-am ce zice, bun e obiceiul / adus de tine: să-1 socoti drept frate / pe cel ce te-a primit cu reteveiul. / Pot să numesc persoane-ncredinţate / că eşti aşa; ci am s-aduc eu meiul, / să facem socoteala pentru toate. >

III

RIME ALEGORICE SI DOCTRINALE

i

29 (LXXX) [112]

Voi care ştiţi de-Amor cu-ndemînare
a cugeta, să-mi ascultaţi balata
a mîndrei doamne [11S] *ce mi-a sjîşiat-a*
inima cu virtutea ei cea mare.
Atît desfide pe-oricine-o priveşte,
că-ngenunchea^ă ochii sub asprime,
şi-n jurul alor săi se tot roteşte
un cearcăn f ară margini de cruzime;
ci-n ei s-ascunde-o gingaşă dulcime,
încît cei nobili « Indurare !»-ngînâ,
{i cînd o văd, scăldată în lumină,
din inimă le smulge-o suspinare.
Ea pare-a tţice: « Nu voi să fiu blîndă
cu cei ce-n ochi privindu-ma cutează,
căci port în ei un domn [m] *care-şi împlîntă*
mereu-în mine gingaşa lui raţă».
Şi cred c-atît de bine i-o păstrează, ,
ca să se va^â-n sine cînd îi place,
precum femeia virtuoasa face
cînd se priveşte aşteptînd onoare.
Eu n-am să sper câ,-n mila ei, privirea
şi-o va lăsa pe alţii o clipită,

La această baladă se referă Dante în *Convivio* III, 9.
[M"] **Filozofia;**
["'] **Amor.**

atît de mîndrâ-i ea în strălucirea
vederii ce de-Amor e locuita. Dar cît
ar vrea s-o tină-n ea, pălită, ca-n
ochii ei să n-afiu mîngîiere! Căci
dorul meu ar fringe cu putere
dispreţul care-mi da cutremurare.

30 (LXXXIII) [ns]

După ce-A.mor lăsatu-m-a-n uitare,
nu la rugare,
căci mare bucurie nu-ncercase,
ci mila îl minase,
de inima-mi ^drobită,
că n-a putut s-audă cum suspină;
eu am să cînt acum cu nepăsare
păcatul care,
prea tare-nfipt în noi, ne-ndeamnă ca să
numim frumoasă
o faptă rea, greşită,
%icînd că-i gingăşie, ce-nseninâ
ca manta de lumina
regească pe acela-n care-i doamnă:
ea-ntr-adevăr înseamnă
lăcaş pentru virtutea cea adîncâ;
şi sigur sînt, de-i stau spre ocrotire
spunînd a mea gîndire,
că-A.mor de ea-mi va face parte încă.

[115] Cantona scrisă de Dante în forma numită guinario şi dată ca exemplu al acestui g«[n] în *De vulgari eloquentia* II, 12. E o cantona morală în care Poetul arată că adevărata glugi?'[6]' eleganta *(leggiadria)* este condiţionată de virtute şi înţelepciune.

RIME

Sînt unii care risipind avere
socot să spere
la stere care celor buni sînt parte,
acei ce după moarte
agonisesc răsplata
în toţi cîţi au de dinţii cunoştinţa.
Ci Japta lor la buni nu-i spre plăcere.,
căci prevedere
se cere spre-a avea; altfel au parte
de-nşelăciuni deşarte
în ei şi-n lumea toata
ce-şi face rătăcita socotinţă.
Au nu-i nesăbuinţă
în chefuri, în desjrîu şi-mpâunare,
de parca la vîwţare
ar sta în tîrgul celor j ar ă minte ?
Cei înţelepţi nu judeca veşmîntul,
ci ţin la preţ cuvîntul
şi nobilul curaj care nu minte.
Iar alţii, pentru-a străluci, 1st câţi
o judecată
ce-i dată prea uşor, de mîntuială
de cei ce se înşalâ
vădind că străluceşte
ce mintea oarbă nu poate să vadă.
Cu vorbe mari, cu Jaţa-nfumuratâ,
mereu se-mbatâ,
de toată lumea admiraţi, de fală;
dar inima li-e goală
şi nicicînd nu iubeşte ;
vorbirii lor batjocura i-e roadă;

nu vor să dea dovadă
cu doamnele la sfat, de gingăşie,
ci-s dornici să râmîie,
ca hotu-n furt, întru deşertăciune;
şi nu pentru că-ar fi-n femei temeiuri
de rele,obiceiuri,
ca la fiinţe fără raţiune.
Cît cer pe cer boltind va sta tăria [116],
iar gingăşia
va fi, atît cît n-am cuvînt, ştirbită
eu, care-o ştiu, vădită
de-o doamnă preafrumoasă [117]

.
ce-o arăta-n purtările-i depline,
nu voi tăcea, căci la grosolănie
doar vrăjmăşie
învie-n mine, şi mi-o ţine treabă:
de-aceea-n ce urmează
voi spune-n rimâ-aleasâ
tot despre ea, dar nu ştiu pentru cine.
Si jur pe cel ce plin e
de sănătate, şi Amor se cheamă,
ca fârâ-a tine-.n seamă
virtutea nimeni cinste n-o s-aleagă:
deci dacă-aceastâ temâ-a mea e bună,
cum orice cuget spună,
virtute fi-va sau cu ea se leagă.
Virtutea pură nu e rătăcită,
chiar de-i strivită,
hulită unde-i mai trebuitoare,

"' Atîta timp cît cerurile vor respecta ordinea, ierarhia lor. '" Beatrice.

adicâ-n cel ce are
o viaţă-n cugst, sfîntă,
sau în vesmînt ce de ştiinţă ţine.
Dea, dacâ-n cavaler este cinstită,
va fi învăluită,
hrănită de-altele, căci fiecare
mai rău sau bine pare
câ-ntr-însa se-nvesmîntâ,
însă virtutea tuturor stă bine.
Ea lui Amor convine,
asta o ştim, si faptelor sublime:
iată în ce treime
stă gingăşia şi durează, pura,
ca soarele ce-n fiinţa lui îmbină
căldură şi lumină
cu mîndra şi perfecta lui figură.
Planetei mari [118] *asemenea sînt toate,*
de cînd îşi scoate
curate ra%e, pînă ce s-ascunde,
ce-ntr-tma dă oriunde
putere si viaţă
materiei cc-n fel şi chip străluce:
iar ea, străină de nenumărate
făpturi mascate
ce poate-au chip de om, dar nu răspund de faptele lor mărunte,
căci râul li^e povatâ,
spre pieptul gingaş bunuri mari conduce i
căci dînd viaţâ-aduce
frumoase chipuri spre frumoasă faptă,

[118] Soarele.

ce peste tot aşteaptă,
şi pildă de virtute pentru semeni.
O, *voi falşi cavaleri, crescuţi în rele,*
vrăjmaşi cumpliţi ai celei
ce-n stele-şi află flacără asemeni![113]
Cel care-o vrea o dă şi o primeşte,
nu-l chinuieşte ;
hrăneşte soarele cu flăcări stele,
şi-apoi îşi ia din ele
lumina lui sporită;
căci aflâ-n asta ambii desfătare.
Nu prin cuvinte grele o sileşte,
căci ea-nfioreşte
fireşte-n cele bune; şi nobleţe
e-n ea, şi frumuseţe ;

"' Lumina soarelui.

în sine-i preţuită
si de-nţelepţi e căutată tare;
căci la făpturi barbare
cinstirea şi dispreţul o sfîşie ;
şi nici o măreţie
n-o face trufaşă, ci pe potrivă
cunoaşte libertatea şi-o arată,
si-n asta-i lăudată.
Cei ce trăiesc cu toţi Jac dimpotrivă.

31 (LXXXIV) [120]

Vorbe-ale mele ce-alergaţi pămîntul,
născute după ce-am rostit în şire
de-o doamnă ce m-a dus în rătăcire [m]
« *Voi ce mişcaţi al treilea cer gîndindu-l»* [m],
vă duceţi drept la ea, că-i ştiţi cuvîntul,
şi-aşa grăiţi ca plînsul s-o deşire;
%iceţi: « *Sîntem a*tale, ci-n privire*
nu-ţi vom mai sta, precît ne bate gîndul».
Nu staţi cu ea, căci nici Amor nu sade [123];
ci rătăciţi în strai de suferinţă,
aidoma cu-a' voastre vechi suroare.
Si cînd afla-veţi doamnă de valoare [124].
cădeţi-i în genunchi cu umilinţă
%icînd: «Cinstirea noastră vi se cade».

[128] Sonet compus în cinstea Filozofiei, imagine sublimată a Beatrice!. [111]
Adică după ce am scris versuri în cinstea Beatrice!.
"* Cf. Conin'm'o II, cantona I, v. 1. Textual: «O, voi ce-nţelegînd al treilea cer mişcaţi».
"' Filozofia este lipsită de dragoste.
" Vezi sensul expresiei în *Convivio* III, 14.

32 (LXXXV) [125]

O *rime dulci la grai., îndepărtate de-un gingaş chip, dat altora să-l chite, veni-va, dacă n-a sosit nainte, unul ce va grai; « E-al nostru frate* ». *Vă jur, nu-l ascultaţi: e cel ce-n toate femeile aprinde foc fierbinte, dar din ce spune-o seamă de cuvinte nu sînt cu adevărul judecate. Iar dacă glasul lui vă va împinge să vă întoarceţi la stâpîna voastră, nu şovăiţi, plecaţi la ea, fidele. Ziceţi: «Stâpîna, revenirea noastră e o solie-a unuia ce plînge %icînd: unde-i iubita vieţii mele ?*»

"' Dante respinge paternitatea unui alt sonet ce-i era atribuit şi îşi conjură versurile nu-l recunoască drept «frate».

IV
ALTE RIME DE DRAGOSTE
SI EPISTOLARE

r

33 (LXXXVI) [126]

Două femei la sfat înalt se-mbie, pe-al minţii mele pisc, despre iubire: putere are una, si simţire, blîndeţe, cinste-n jurul ei adie. A doua-n graţie si gingăşie îşi încunună delicata fire. Iar eu, din a Stăpînului [127] *menire, stau jos, la glezna lor, în grea robie. Virtutea si Frumseţea-ntreabâ mintea cum poate inima, fără scădere, iubire pentru ambele s-adune. l^ăspunde-a graiului ales sorginte* [128] *că poţi iubi f rum setea spre plăcere, iară virtutea pentru fapte bune.*

34 (LXXXVII) [129]

« *Sînt fetişcană tînără si mîndră c ar e-am venit s-adu c dovadă vie a frumuseţii ce-mi fu leagăn mie.*

'" Sonet cu conţinut «doctrinal », înfăţişînd printr-o plastică personificare conflictul şi "nalitatea virtuţii şi frumuseţii. '" Amor. [1,i] Iubirea, izvorul vorbirii frumoase.

Mică baladă din perioada «mondenităţii», scrisă în maniera tipică a «Dulcelui stil nou».

căci viaţa-mi fu aleasă ca s-arete o
pildă pentru cel ce se sumete a-i
înfrunta cu ochii lui figura [137]*. A.*
cest sfîrşit mi-l hărăzi ursita, căci se
cuvine ca un om să piară, pentru ca
alţii să nu ardă-n pară, fi vai!
grăbitu-m-am să sorb, amară,
licoarea morţii, si să-i simt ispita,
precum virtutea stelei, margherita [13S].

37 (XC) [139]

Amor, ce-ţi tragi virtuţile din ceruri,
ca soarele splendoarea,
căci tu acolo îţi sporeşti ardoarea
unde nobleţe ra%a ta găseşte;
cum soarele alungă be^ne, geruri,
aşa, Stăpîne mare,
din inimă tu ştergi orice-ntristare
şi-n contra ta mînia nu sporeşte;
din tine-ntregul bine i^yoreşte.
Si-n lumea-ntreagâ forţa şi-o arată;
căci fără tine toată
putinţa binelui e în scădere,
precum pictura-n be^nă e deşartă,
căci nu a la vedere
şi nu desfată prin culori şi artă.

[111] A îndrăzni să privească în faţă figura ei de o frumuseţe supraomenească.

"• Mărgăritarul, piatra preţioasă. Poetul spune că s-a grăbit să soarbă «licoarea morţii», aşa cum piatra preţioasă se grăbeşte să soarbă, să închidă în sine virtuţile magice ale stelelor.

[1)8] Poezie în manieră «stil-novistă», inspirată de o tînără necunoscută la care, în comp°~ ziţiile din această perioadă, poetul se referă prin cuvintele *pargoletta* sau *giovinetla* (fată tînără).

Mereu lumina ta în piept mâ-ncinge
precum o stea din slavă,
de cînd simţirea mea ajuns-a sclavă
puterii tale ce din ceruri vine;
căci o dorinţă ne-ncetat mă-mpinge
cu ăripa-i suavă
sâ-mi fie toate, fără de %ăbavă,
plăcute, cît frumseţe au în sine.
Prin ochii-aceştia [14]° *a intrat în mine*
o tînără ce-n vraja ei mă prinse
fi-o pară-n mine-ncinse,
cum focu-n apă claritâţi aprinde;
căci, întîlnind-o, ra^a ta, slăvită,
cu care mă cuprinde,
ar^ţnd, de-odatâ-n ochii ei sârit-a [141].
Precît de mîndrâ-n starea ei, ţi pură
e-n fapte, fi duioasă,
pe-atît mi-o face ^ilnic mai frumoasă
fi mi-o împodobeşte-nchipuirea ;
dar nu prin sine este ea-n măsură
de-o faptă-atît de-aleasâ;
ci tu îi dai virtutea, de cutează
să-ntreacă treapta ce i-a dat-o firea [i42].
Frumuseţea ei ţi-atestă strălucirea,
dacă se poate spune că dovada
unei grădini e roadă,
precum un semn al soarelui e focul

"° Prin ochii mei.

Căci, în clipa cind am văzut-o, toate razele tale, Amor, cu care ea mă scaldă In lumină, [s]-au aprins brusc în ochii ei, şi m-au rănit.

Tu, Amor, i-ai dat putere închipuirii mele s-o înfrumuseţeze şi s-o împodobească cu Etăţile morale.

care nu-i da, niti ia nimic din torţe,
ci-l face în tot locul
să-şi dea plinirea naltei sale forţe.
Deci tu, atît de nobil prin natură
că bunurile tale
de-aici, de jos, nobleţe, bunătate,
isyor îşi au în tine ţi i^bîndă,
priveste-mi sufletul ce chin îndură,
şi mila ţi-o abate.
Căci îndrăgind frumseţile curate
prea mult îmi verşi în inimă osîndâ [143].
Fâ-o, A.mor, prin ra^a ta cea blîndă
să afle cît de mare mi-e dorinţa
s-o văd; nu-i da putinţa
cu vîrsta-i crudâ-n moarte să m-atragâ;
căci ea nu-şi ştie farmecele grele,
nici cît îmi e de dragă,
câ-n ochii ei stă pacea vieţii mele.
Dacă m-ajuţi, primi-vei cinste naltă,
iar eu—un dar aparte,
atît de bine ştiu că sînt deşarte
orice-ncercări de-a mai scăpa cu viaţă;
căci spiritele [144] *mele nu mai saltă,*
ci —frînte — %ac pe moarte ;
vai! neavînd de-a ta iertare parte,
mult nu voi mai simţi lumina-n faţă.
Amor, fă ca puterea ta măreaţă
s-o simtă ea, câ-i vrednică s-o ştie
şi orice bun sâ-i fie

[118] Aici cu înţelesul de durere (în original *gravezza). **'•.**
[111] Facultăţile sufletului meu.

aproape, si s-o bucure anume; căci cerul pe pămînt a ^ămislit-o spre-a fi stăpînă-n lume pe mintea tuturor care-au privit-o.

38 (XCI) [145]

Atît de grea mi-e-a lui Amor putere, că nu mai sînt în stare mult timp sâ-ndur, fi plîng cu mari suspine; tăria mea e-ntr-una în scădere f i-a lui e tot mai mare, că %i de %i mă-npuţine^ în mine. Nu-mi deie-Amor decît ce se cuvine; - câci altfel, ascultînd ce-ar vrea voinţa, • virtutea mea nu va avea putinţa sâ-ndure, pentru că e prea slăbită. Si tocmai asta-i spaima ce mă ţine: că inima îmi va trăda fiinţa. Dacâ-şi primeşte plata năzuinţa, o cer să-mi fie viaţa prelungita de ochii-a căror mîndrâ strălucire mă sprijină, simţindu-i în iubire [146]. *• îmi intră ra^a-acestor ochi ca ^orii prin geana-nfioratâ şi-n dulce schimbă viaţa mea amara; ei drumu-l ştiu, precum ştiu călătorii ce l-au umblat odată,*

Cantona inspirată de aceeaşi «tînără» şi scrisă în aceeaşi perioadă **ca şi** precedenta.
Ori de cite ori simt că ochii ei sînt plini de iubire.

si-si amintesc de-A.mor, unde-l lăsară, cînd
în priviri mi l-au adus de-afară [147]*. Căci*
gratie, privindu-mă,-mi aduce, iar ei[148] —
doar pagubă, atunci dnd fuge de mine, căci
mi-e dragă peste fire si numai spre-a-i
sluji o caut doară; iar gîndul meu ce-
ndrăsostit străluce
la semnul lor să-i fie rob se duce.
Atît de mult rîvnesc a ei iubire
ca de-aş putea s-o am fugind departe
mi-ar fi uşor; ci ştiu c-ar fi spre moarte [149]*.*
lubire-adîncă-i si adevărată,
şi-adînc mă ţine-n fiare,
că pentru ea mi-as împlini cuvîntul [15o] *;*
căci nu este iubire mai curată
decît aceea care,
slujind-o,-ti face bucuros mormîntul.
Brusc mi-a-mpietrit această vrere gîndul,
precum dorinti născurâ-nvolburate
de forţa frumuseţii ce răzbate
pe faţa ei, ca toate mai frumoasă. Eu
slugă-i sînt, precum mi-e legămîntul, şi-
oricum ar fi, sînt mulţumit de toate;
chiar fără voia ei un om îi poate sluji; şi
dacă a%i un semn nu-mi lasă, eu sper că
timpul îi va da povaţâ; numai s-apuc
această %i în viaţa.

[147] Ochii ei cunosc drumul spre inima mea, pentru că l-au străbătut odată; ei !şi [aduc] aminte că l-au lăsat acolo. [118] Adică femeii.

[1"] Dar apoi, lugind departe de ea, aş muri.

[1M] Subînţeles: «de mai sus», adică acceptarea morţii.

Cînd simt dorinta-mi dulce, ^âmislitâ
din dragostea mea mare
care spre bine ne-ncetat mă mînă,
fiinţa-mi pare mult prea răsplătită;
si că n-am drept îmi pare
să-i fiu un serv, iar ea a mea stăpînă:
atît de mult privirea ei senină
supunerea mi'-o-ntoarce în răsplată.
Dar la o cîntărire-adevărată,
e drept ca nă^uinţa-mi s-o ajute:
căci eu nu vreau nimica să-mi râmînâ
din tot ce sînt, ci ei să-i fie plată,
ce-mi stăpîneşte-aici viaţa toată;
ca astfel să sporească-a ei virtute.
Iar eu al ei sînt tot; e o mîndrie
câ-Amor mi-a dat această cinste mie.
Numai Amor destin putea să-mi ţese
de-a fi, de-acum nainte,
una cu-aceea care nu iubeşte,
ci stâ-mpietritâ, fără ca să-i pese
de-ndrâgostita minte
ce fără ea o oră nu trăieşte.
De cîte ori o văd, simt cum sporeşte
în ea o frumuseţe şi mai naltă;
şi-Amor mereu puterea ei o saltă
cu cît i-adaugâ o vrajă nouă.
De-aceea inima mea yăboveşte
într-o simţire, şi Amor mă scaldă
în chin de gheaţă şi-n speranţă caldă
atîta doar cît timpul dintre două
clipite: cînd îi pierd din ochi făptură

// pînâ-i aflu iar căutătura.
Cîntare mîndră, dacâ-mi semeni mie,
să nu fii sumeţită,
precît jrumsetii tale se cuvine,
ci glasul tău tot mai ales să fie,
tu dulce-ndrăgostită,
si să porneşti pe drumul ce-ţi stă Vine.'
Dacă vreun cavaler în cale-ti vine,
nainte de-a te-ncrede, cercetează,
de poţi, la ce făclii se luminează,

de vrei sa ştii ce fel de nobil este;
căci omul bun cu alţii buni se ţine.
însă adesea unii se-nhâitea^ă
cu cei pe care-o faima rea-i pătează
şi-n gura tuturor sînt de poveste.
Cu răi nu sta-mprejur, ţi nici anume [151],
căci numai nefolos aduc pe lume.
Cîntare, sa te duci, întîi de toate,
spre trei cei mai puţin pătaţi din tară [153]:
pe doi salută-i; pe al treilea-afară
dintre cei răi încearcă de-l îmbie.
Spune-i că bunul pe cei buni nu-i bate [153]
pînă n-a-nvins pe răi întîia oară [1M],
fi câ-i nebun acel ce se-nconjoară,
sfidînd ocările, de nebunie;
cel temător de rău în chin trăieşte,
dar alungîndu-l, binele-şi sporeşte.

39 (XCII1) Răspuns

unui prieten [1S5]

Eu, Dante — aşa cum m-ai numit, pe datâ-ţi
răspund, neşovăind la cugetare, căci nu pot
amîna, atît de tare

Cu oamenii răi să nu stai alături şi nici să nu-i cauţi anume.
Din Florenţa.
Nu se ia la luptă cu ei.
în primul rînd, înainte de toate.

Se pare că un prieten necunoscut, care i-a adresat poetului sonetul *Dante Alleghier,* [n] W şi *chip rugat eşti,* s-a certat cu femeia iubită din cauza unei sentinţe a lui Dante însuşi. r[l] sonetul amintit, el îl ruga pe marele poet florentin să dea o aspră pedeapsă acestei femei. [Ss]Punsul lui Dante nu depăşeşte valoarea unui sonet ocazional.

m-a-ndunrat gîndirea-ţi înfocată.
Ci spune-mi cînd si unde ti-a fost dată
vreo vorbâ-a mea [156], *să n-o pierd în uitare;*
poate că e de-ajuns doar o scrisoare
spre-a te spăla de vină dintr-odată.
Ci dacă ea-i femeie care încă
îşi poartă vălul [157], *fii pe pace fi'ncâ*
va dezminţi cuvintele scăpate.
Si cred, precum mi-o dovedeşti cu scrisul [158],
câ-i o făptură fără de păcate,
ca îngerii ce-ncîntă paradisul.

40 (XCV) Răspuns Iui messer Cino da Pistoia [169]

Vâ^ut-am chiar si fără rădăcină copac
voinic ce-atîta sevă poartă, că cel ce-şi
vede-n albia lombardă [16o] *cum cade fiul* [161],
frun^e-i dâ-n lumină, dar fructe nu [162],
fiindcă i-e străină [163]

[158] Care sentinţă, care vers al meu a fost pricina certei voastre ?
[167] Femeile nemăritate purtau, pe vremea aceea, văl.
[168] Sonetul trimis.
[Ist] In sonetul Din nou *Amor* mă *juruie şi zice,* Cino Sinibuldi, jurist şi poet din Pistoia (1270-1337) mărturisea lui Dante că s-a îndrăgostit de o altă femeie, «îmbrăcată în verde», şi-l întreba dacă să dea frîu liber acestei noi pasiuni care ameninţă să-i răpească puţina viaţă ce i-a mai rămas. Răspunsul lui Dante e un avertisment împotriva unei iubiri neîmpărtăşite.
[D] Albia Fadului care udă cîmpia lombardă.
[I] Soarele, care vede căderea în apă a fiului său, Faeton.
"[a] Copacul la care se referă poetul este plopul, care într-adevăr înfrunzeşte şi fără a avea rădăcină, dar nu face fructe. [M1] Aici «potrivnică».

natura ce scăderea lui n-o iartă [164], *pentru că ştie că ar fi deşartă savoarea fără hrana din ţarină. Femeia tînără, ca el în verde, la fel prin ochi pătrunde dintr-odată si-şi face-apoi plecarea aşteptată. Iar haina ei primejdii mari arată. Deci, dacă ochii-ar vrea să o de^mierde, mă tem că, urmărind-o, te va pierde.*

41 (XCVJ) Dante către messer Cino da Pistoia [165]

Cum nu găsesc pe nimeni spre a-i spune o vorbă de Stâpînul nostru falnic, abia mi-astîmpâr dorul cel năvalnic de-a da rostire gîndurilor bune. Orice motiv as încerca a pune tăcerii mele ar fi lăturalnic: ci locul unde sînt i-atît de jalnic că binele nu poate să s-adune. Femeie nu-i care pe-Amor să-mbie, nici om săplîng-o dragoste fierbinte; aici, să faci aşa, ar fi prostie. O *Messer Cino, timpul ne sfîşie fiinţa şi frumoasele cuvinte* [166], *cînd binele-i primit cu vrăjmăşie.*

[9]* **Natura nu uită că plopul nu are rădăcină; deci un fruct al unui astfel de copac ar** avea ° **savoare deşartă (în original *bugiarda* — mincinoasă), fiind lipsit de seva extrasă din Pămînt.**

*** Sonet din exil, în care poetul se plînge prietenului său de singurătatea sufletească şi oamenii în mijlocul cărora se află. '" Versurile de dragoste.**

42 (XCIX)

Dante către messer Bruno Brunelleschi[167]

Messer Brunetto [188], *neîmpârtăşitâ, fecioara asta-ţi vine-n grabă mare ; să nu te ducă gîndul la mîncare: ea nu mănîncă, ci se vrea citită, învăţătura ei nu e grăbită să iasă-n piaţă, provodnd rumoare ; ci-asteaptă gesturi dulci, linguşitoare, ca să pătrundă-o minte iscusita. Ci dacă nici aşa n-o vei deschide* [169], *ai fraţi-Alberti* [17o], *cu ştiinţă multă, sâ-ţi desluşească ce le-ai dat pe mînă. Strîngeţi-vă-mpreună fărâ-a rîde ; iar dacă-n îndoieli or să rămînâ, te du la messer Giano* [m] //-/ *consultă.*

[117] Ca şi poezia trimisă Iui Lippo (v. înainte n. 9), sonetul de mai sus e o compoziţie ocazională, menită sa însoţească o altă poezie — necunoscută — pe care Dante a adresat-o lui Brunelleschi. După cum reiese din text, poezia respectivă pare a fi lost destul de dificilă, de obscură ca sens: probabil avea o semnificaţie politică.

'"" Brunetto: nu e vorba de Brunetto Latini, profesorul lui Dante, ci de Brunetto (Betto) Brunelleschi, amic şi tovarăş politic al poetului, o bucată de vreme, apoi adversar.

[119] Deschide: pătrunde, înţelege.

[170] Fraţii Alberti: aici, «interpreţi». Aluzie la Albertus Magnus (1206—1280), celebru glnditor şi comentator scolastic.

[n] Messer Giano: probabil Giano di Vieri dei Cerchio, fiul conducătorului partidului (guelfilor albi) din care a făcut parte Dante.

V

RIME PENTRU DOAMNA PIETRA

r

43 (C) [172]

Eu am ajuns în punctu-acela al sferei
în care, sus, cînd soarele coboară,
cu aştri-ngemănaţi se naşte cerul; [m]
iar steaua de iubire [m] *în s cădere-i*
sub ra%a strălucită ce-o-nfâşoară
pieziş, încît i-ascunde giuvaierul[175]*;*
şi-acea planetă ce sporeşte gerul[17C],
întreagă pe tot arcul se aţine [177]
şi toate şapte™ umbră scurtă-aruncâ:
si totuşi nu alungă
un gînd de-amor din cîte poartă-n mine
cugetul meu mai tare ca o piatră,
păstrînd, săpat în el, un chip de piatră.
Se iscă din nisipul etiopic
un vînt hoinar ce aerul stârneşte,
sub globul soarelui ce-i dă căldură;

[m] Admirabilă cantona în care poetul reia, strolâ de strofă, contrastul intre fenomenele schimbătoare ale naturii hibernale şi statornicia iubirii pe care o încearcă. A se nota prezenţa, pentru prima dată, a cuvintelor repetate care ţin Ioc de rimă în finalul fiecărei strofe — procedeu Şi mai evident în poeziile următoare.

[173] Am ajuns în iarnă (e vorba de iarna anului 1296) cînd se vede, noaptea, constelaţia Gemenilor (aştri-ngemănaţi).

[174] Venus.

[17°] Venus pare să apună din cauza razelor soarelui, care, căzînd oblic asupra ei, o ascund.

[17<] Luna.

[177] Luna plină («întreagă») se vede pe întreg arcul meridianului ceresc, adică toată noaptea.

[78] Toate cele şapte planete.

// trece marea, aducînd din tropic atîta ceată, că de nu-l opreşte nimica, %area noastră-o-mbracă-n bura; topit apoi, în straturi albe, cură, de rece nea, şi ploaie plicticoasă, iar aerul, mai trist deodată, plînge: dar Amor, care-şi strînge pe boltă plasa lui, tot nu mă lasă; aşa frumoasa este-această doamnă prea crudă ce sortită mi-e ca doamnă. P le cat-au păsări, urmărind căldura, din Europa, ce nicicînd nu pierde geroase şapte stele din vedere [179] */ iar altora închisă le e gura, pentru-a cînta abia în luna verde,*

"' Europa, fiind în emisfera boreală, are în flecare noapte deasupra ei cele reci ale Ursei Mari.

de nu cumva pricina stă-n durere [180],
si cîte vietăţi cunosc plăcere
trăind, de dragoste sînt dezlegate,
căci gerul duhul lor îl amorţeşte:
ci-al meu mai mult iubeşte,
căci gîndurile dulci nu-mi sînt furate,
sau date după cum se schimbă timpul;
ea mi le-a dat, ce-abia cunoaşte timpul™.
Plinitu-şi-au sorocul foi pe creste,

(
ce-n Ariete [182] *şi-au sporit răsadul*
sâ-mpodobească lumea; iarba-i moartă;
iar ramul verde,-ascuns, nu da de veste,
de nu-l arată dafinul şi bradul,
sau alţii ce mereu verdeaţă poartă;
şi vremea bate-atît de rău la poartă,
ca amorţeşte cu un aspru muget
acele flori ce nu îndura bruma;
ci-Amor, vai, nici acuma
nu-mi scoate al iubirii spin din cuget;
şi gata sînt sâ-l port întotdeauna
trăind, de voi trăi întotdeauna.
Şi fumegoase ape varsă aburi,
ce stau adînc în al ţărînei pîntec,
şi-acum sînt traşi în sus, %yîrliţi spre-nalturi;
e agitat, şi fi-va numai jgheaburi
drumul bătut, pe timp jrumos, cu cîntec,
cît timp vor ţine ale iernii-asalturi ;
pămîntui prinde coajă ca de smalţuri

[110] Păsările care rămîn iarna nu vor cînta decît la primăvară («luna verde »)» afară de cazul cînd îşi exprimă durerea.

Ea, care este foarte tînără,

Zodia Berbecului, care marchează începutul primăverii.

si apa moartâ-n sticlă se preface
de gerul care-o strînge din afară:
ci eu, în foc şi pară,
un pas 'napoi nu fac, si nici voi face
cîndva; căci dacă suferinţa-i dulce,
si moartea fi-va nesfîrsit de dulce.
Cîntare, ce va fi cu mine oare
pe timp frumos, cînd simte-n vînt pădurea
plouînd iubire pe pâmînt din ceruri,
dacă pe-aceste geruri
Amor e doar în mine, nu şi-aiurea ?
Voi fi asemeni unui om de marmuri[w]*,
dacă ea are inimă de marmuri.

44 (CI) [184]

L,a scurtă %i, şi mare cerc de umbră ajuns-am, văii şi la-nălbirea crestei, cînd se desprind culorile din ierburi. Ci dorul meu rămîne totuşi verde, aşa-nrădâcinat e-n aspra piatră ce are glas şi simţuri de femeie. Si stă această fragedă femeie cu trupul îngheţat ca neaua-n umbră; căci n-o trezesc, cum nu trezesc o piatră, frumosul timp, căldura de pe creste,

[183] **Om mort.**

[181] **« Sextină > inspirată de «donna Pietra >. Formă prozodică practicată de poeţii provensali, îndeosebi de Arnaldo Daniello care trece drept inventatorul ei, sextina e o poezie care cere mu meşteşug: se compune din şase stroi'e, avînd flecare şase versuri, terminate cu aceleaşi cuvin > ordinea cuvintelor finale alternează de la o strofă la alta; încheierea *(ii commiato),* care forroea < strofa a şaptea, reia cele şase cuvinte finale ale fiecărei strofe.**

care preschimbă albul lor în verde, cînd k acoperă cu flori şi ierburi. Cînd umblă cu cununa ei de ierburi în păr, uităm de orişice femeie : căci galben creţ se-nvăluie cu verde, aşa frumos, că-Amor se-aşea^ă-n umbră, acolo unde sînt legat de creste mai mult decît sfărîmicioasa piatră. Frumseţea ei întrece orice piatră[18S] *şi rana ei nu are leac de ierburi, fugit-am pe cîmpii şi sus pe creste cercîud să scap de-asemenea femeie; de ra^a ei nu pot să-mi ţină umbră nici %id, nici streşină, nici creangă verde. Eu am vâ^ut-o îmbrăcată-n verde, încît a preschimbat în stîlp de piatră*[186]

‴ Piatră preţioasă.
Am rămas încremenit de admiraţie.

iubirea mea urmînd fugara-i umbră :
ah! am chemat-o sus, pe dîmb cu ierburi,
pe-atît de-ndrăgostită, .cît femeie [187],
si străjuiţi în jur de nalte creste.
Ci mai curînd curg apele spre creste,
decît acest prea gingaş lemn, si verde,
să se aprindă, ca orice femeie,
din focul meu; si-am sa mă culc pe-o piatra,
cît voi trăi, să trec pâscînd prin ierburi,
doar ca să văd a hainelor ei timbra.
Crescînd pe creste, cea mai neagră umbră,
sub frunte verde, tînăra femeie
o spulbera, ca omul piatra-n ierburi.

45 (Cil) [188]

Amor, ve^i bine că această doamnă de-
a ta virtute-şi rîde chiar în timpul '
cînd altele şi-o recunosc ca doamnă; si
după ce-a vă^ut câ-mi este doamnă prin
ra^a ta ce-mi dă pe chip lumină,
ajuns-a cea mai ne-ndurată doamnă;
încît nu pare-a fi o dulce doamnă, ci
fiară ce-n iubire stă de gheaţă; căci, ori
e cald afara, ori îngheaţă,

[187] **Sperînd să fie tot atît de îndrăgostită pe cît era de graţioasă ca femeie.**

[188] **Dublă «sextină » această cantona atestă ambiţia lui Dante de a-şi propune şi rezolva dificultăţi prozodice deosebite. Rezultatul, în pofida unei indiscutabile virtuozităţi, manifesta un caracter artificial, conceptualist, în dauna spontaneităţii lirice. Repetarea cuvintelor «doarnn[3] (în original: donna, deci «femeie », dar şi «stăpînă »), «timp », «lumină », «gheaţă » (în origi[na] • /redo — «frig », «rece») şi «piatră » face ca motivul «femeii de piatră > să pară doar un prete pentru un exerciţiu prozodic.**

ea poartâ-aceeaşi faţă, ca o doamnă ce-a fost făcută dintr-o mîndră piatră de mîna celui ce-a sculptat-o-n piatră. Iar eu, mult mai statornic ca o piatră pe urma ta, atras de-un chip de doamnă, în piept port lovitura ta de piatră, pe care ai iybit-o ca-ntr-o piatră

ce ţi-a răpit fârâ-ntreruperi timpul,
că m-ai trimis spre ea, si-i sînt o piatră™.
Nici find nu s-a dezvăluit vreo
în soare sau din propria-i lumină,
să aibâ-asa virtute sau lumina
încît, ferindu-mă de-aceăst ă piatră,
să nu mă ducă faţa ei de gheaţă
acolo unde, mort, voi fi de gheaţă.
Stăpîne, {ţii că-n gerul cel de gheaţă
apa devine cristalină piatră,
sub crivăţul cu plesţnele de gheaţa
fi aerul în element de gheaţa
se schimbâ,-ncît ajunge apa doamnă
pe-acel tărîm, din pricină de gheaţă:
aşa, în faţa chipului de gheaţă
mi-ngheaţâ sîngele, oricum e timpul;
si-acea gîndire, ce-mi scurtează timpul[m],
mi se preface toatâ-n trup de gheaţă,
şi-mi iese-apoi, gonită de lumină™,
si-n loc[193] *îmi intra cruda ei lumină.*

Sînt, pentru ea, ca o piatră: nu-i stîrneso nici un sentiment. "° Piatră preţioasă.

Gîndul la ea, care face să-mi pară mai scurt timpul. "* Subînţeles: «a ochilor ei». "' In suflet.

în ea stau frumuseţile-n lumină: iar nendurarea ei e ca de gheaţă, în piept, unde mi intră-a ta lumina: căci ea revarsă-n ochii mei lumină cînd o privesc în ochi, c-o văd în piatră si-n tot ce-ating cu-a ochilor lumina. Din ochi îmi da preadulcea ei lumină jăcîndu-mă să nu ştiu de-altâ doamnă: o, de mi-ar fi îndurătoare doamnă, chemată doar, din noapte si lumina™, spre-a o sluji-n tot locul şi tot timpul! Hrănind alt dor nu-mi voi petrece timpul. Ci tu, Virtute care-ntreci chiar timpul, mişcarea si sensibila[195] *lumină, ajută-mâ, că-n jale-mi cheltui timpul: în inimă pătrunde-i, că e timpul, şi-alungă-afarâ sloiul ei de gheată ce mi-a răpit, ca nimănuia, timpul; căci de mă va cuprinde-n sine timpul tău rău, cu-al lui ffrfej*[196]*, gingaşa piatră mâ~ va vedea întins pe-un pat de piatră; şi n-o să mă mai scoale decît timpul cînd nu mai fi-va-n lume nici o doamnă frumoasă ca această crudă doamnă. Cîutare, port în mintea mea o doamnă ce-mi dă curaj, cu toate ca mi-e piatra* [m]*, că toţi în jurul meu îmi par de gheaţa; si-anunţ, spre slava-acestui trup de gheaţă,*

[194] Ziua şi noaptea.
[1'"] Percepută cu simţurile.
[""] Dacă furtuna iubirii nu va înceta in mine.
[117] Este insensibilă, ca o piatră, la durerea mea.

o plăsmuire care-si ia lumină,
din forma ta, cum n-a gîndit-o timpul[198].

46 (CUI) [199]

Aşa m-aş vrea în vorba mea de aspru
ca piatra ce-n asprimea ei sporeşte,
si-ntr-una se-mpietreste,
mai crudă-n faptă si mereu mai dură.
Iar trupul ei, înveşmîntat în jaspru [20o],
din calea nimărui nu şi-l fereşte:
căci tolba nu hrăneşte
săgeată sa strâpungâ-a ei făptură.
Dar ea ucide: orişice armură
e de prisos: nu biruie s-o-ntoarcâ.
Ha are aripi parca,
atinge ţinta si-ori ce scut îl sfarmă;
cum nu-s ca ea,-mpotriva el n-am armă.
Nu-i %a, sub vîrful ei, destul de deasă,
nici loc, de chipul ei sa mă ascundă.
Ca floarea-n frunza scunda,
aşa stă ea pe culmea minţii mele.
De chipul meu atît de mult îi pasă,
cît luntrei lungi de-o mare fără undă.
Iar greul ce m-afundâ
văii nu ştiu rime sâ-l încapă-n ele.

[198] O nouă formă artistică, aşa cum timpul nu a elaborat pînă astăzi (se referă chiar [a] forma metrică a acestei duble «sextine > care, de fapt, este o invenţie dantescă).

" Ultima cantona pentru «donna Pietra », expresie a unor sentimente extrem de puternice Şi amestecate: dorinţă, ură, mînie, cruzime, răzbunare.

[!oo] Jasp, matostat.

Tu, gresie cumplită, cu măsele
ce fără milă viata mi-o destramă,
ah, cum de nu ţi-e teamă
să-mi ronţăi scoarţa inimii-n tăcere ?
Eu nu-l numesc pe cel ce-ţi dă putere [201].
Cutremurul ce-n inima mea cade,
cînd sînt privit, de teamă să nu-mi scape
un gînd printre pleoape,
şi chipul ei în el să mi se vadă,
nici moartea nu mi-l dă, ce-n carne-mi roade
cu dinţii lui Amor, şi-o simt aproape;
căci s-a pornit să-mi sape
gîndirea ţi puterea ei să-mi scadă.
Iar el, ce m-a surpat, acum cu-o spadă,
care-a ucis pe Dido [202], *m-ameninţâ;*
si eu, cu umilinţă,
cerşindu-i mila, strigăt port pe bu^e;
ci el pare pornit să mi-o refuze.
Din cînd în cînd, cu mîna sus, sfidează
plâpînda-mi viaţă, plin de răutate;
si, răsturnat pe spate
mă ţine-n pulberi, frint de oboseală :
atunci, de spaimă, mintea se-nnorea^ă,
şi sîngele din vinele-ncordate
spre inimă s-abate,
chemat de ea [2o3], // *faţa mea e pală.*
Iar el, sub braţul stîng, înalta-i pală[204]
mi-o-nfige, parcă inima-mi despică.

"" Amor.

***"[3]* Didona, regină legendară a Cartaglnei; fiind părăsită de Eneas, s-a sinucis înflgin*J-Şi un pumnal în inimă. "• De inimă. "" Spadă.**

Si %ic: « De-o mai ridica
o dată, Moartea-mi va închide gura
nainte ca să cadă lovitura».
Aşa de i-as vedea, pe cît de-amarâ[205],
crâpatâ-n două, inima-i de piatră,
o, nu mi-ar fi o vatră
prea cruda moartea,-n chipul ei cuprinsă™.
La fel răneste-n %pri ca-n fapt de seară
această, rece, ucigaşâ loatră.
Vai! pentru ce nu latră
sâ-tni deie ajutor în rîpa-ncinsă,
aşa cum îi dau eu ? Cu-o gurâ-aprinsă
i-aş %ice: «latâ-mă, sosesc-»; cu-un deget
în pârul ei sa preget,
suflat de-Amor, spre răul meu, cu aur,
şi m-aş îndestula cu-al lui tezaur.
Dacă-af cuprinde mîndrsle ei plete,
ce mi-au fost bici şi fulger viaţa-ntreagâ,
as face-o să petreacă
alăturea, din %pri în umbra serii;
nici bun n-aş fi, nici blînd; ci, pe-ndelete,
as face-aşa ca ursul cînd se joacă.
Si dacă mă provoacă,
Amor şi-ar lua răsplata răzbunării.
Iar ochii ei frumoşi, ce-au dat pierzării
inima mea, şi după care jindui, i-as
ţintui privindu-i, să mă răzbun câ-mi
ocolesc privirea; Apoi as face pace cu
iubirea.

[105] Aici: «nemiloasă».
'" Moartea care ia înfăţişarea ei.

RIME

Cîntare, du-te drept la-acea femeie
ce m-a rănit şi mi-a răpit îndată
dorinţa cea mai dulce:
si-n inima inpge-i o
căci răzbunarea multă cimte-aduce.

VI
FELURITE RIME DIN VREMEA EXILULUI

r

47 (CIV) [207]

Venit-au trei femei [208], // *cer intrare*
în inima mea, toate;
dar înăuntru sade
Amor, staphi fi domn al vieţii mele.
Virtuţi fi frumuseţe-atît de mare
din faţa lor străbate,
că domnul meu, cel care totul poate [209],
se tulbură doar aurind de ele.

***" Scrisă în exil, această cantona deplînge lipsa de dreptate din Florenţa contemporană 'ui Dante. Poetul se arată a fl depăşit adversităţile politice, iertîndu-şi concetăţenii şi oferindu-le Pacea şi bunăînţelegerea.**

"* Cele trei femei personifică trei virtuţi morale: Dreptatea, Justiţia naturală si Justiţia «mană.

Amor.

| *frîi-jL* 50 v : .
! IBS'-mm*. '-'JU,

Lnspâimîntate si-n necazuri grele
sînt toate trei, gonite si-obosite,
de nimenea-ndrâgite,
cu jarmec // virtuţi fără răsplată, [210]
A fost un timt>, odată,
spun ele, cînd au fost iubite foarte.
Acuma k urăşte lumea toata.
Venit-au de departe,
ca-n casa unui bun prieten, unde
Amor de care v-am vorbit, s-ascunde,
îşi plînge una ne-ncetat necazul,
si, ca o floare-nvinsâ [2U],
îşi ţine-o mînă-ntinsâ;
iar braţul gol, coloană de durere,
simte văpaia ce-i bră^deazji-obrazul.
Cealaltă mînă, strînsă,
i-ascunde j aţa plînsa;
desculţă, -n ^drenţe, milă parcă cere,
Amor, vădind, ce-i bine sub tăcere
a trece, prin sărmanele ei ţoale,
cu milă si cu jale
o-ntreabă cine-i, ce durere poartă,
« *Gonite azj de soartă»,*
răspunde ea cu vocea umezită,
«.prin firea noastră ţi-am ajuns la poartă [212].
Eu, cea mai urgisită,
Dreptatea sînt, iar soră-mi muma ta e[213] /
săraca în podoabe sînt, si-n straie.»

[210] **Frumuseţea şi forţa morală *a* acestor trei virtuţi nu-şi află răsplata firească: oamenii nu le mai practică.**

[s"] **In text: succisa — «retezată».**

[""] **- Prin natura noastră am fost îndrumate spre tine.**

[21] **Dreptatea e soră cu mama Iubirii, prin urmare cu Justiţia divină.**

Apoi, aftînd întreaga ei poveste,
ru$inea şi durerea
le-ncearcâ-Amor, si cere-a
afla în grabă cine-s celelalte.
Ea, gata să bocească j ar ă veste,
si-aratâ sfîsierea.
şi-i cere mîngîierea,
^icînd: « De ochii mei nu-ţi pasâ-ncalte ?»
Apoi începe: «Ştii câ-n ţâri mai calde
Nilul e mic, născut dintr-o f întina.
Acolo, -ntr-o lumină
ce prin frunziş, de sălcii nu coboară,
în unda rece, clară,
am ^amislit pe cea de lingă mine, [214]
ce jaţa-n părul blond si-o înfăşoară;
iar ea, curînd, pe sine
privindu-se-n f întina străvezie
născu pe-aceasta [215]*, mai departe mie»* [216].
Tîr^iu răspunse-Amor, cu ochii-n rouă.
Prin genele lui ude
ce-au jost odată crude,
a salutat surorile descinse [217].
Apoi, prin^înd săgeţile [218] *amîndouă,*
le-a %is: «Sus fruntea! Vite
ce arme vreau! Pierdute
păreau, căci prea mult timp n-au fost întinse.

"' Justiţia naturală.
'" Justiţia umană.
***" Justiţia naturală e născută din Dreptate şi a născut, la rîndu-i, Justiţia umană; deci această virtute e mai îndepărtată de Dreptate („mai departe mie"), ca grad de rudenie, dedt Justiţia naturală.**
***" Cu hainele în neorinduială şi rupte.**
"" Privirile.

Nîndetea [219], *Cumpătarea, jeţe-aprinse din*
noi, cerşind prin lume-si duc năpasta.
Dar, dacă-i râu în asta [220], *suspine gura,*
ochii-n jele-adîncâ ai oamenilor plîngâ,
căci sînt supuşi acestui cer, ca bruma [221],
nu noi ce sîntem din eternă stîncâ [8Z2].
Noi, chiar învinse-acuma,
tot vom dura, tot vom găsi simţire
să dea acestor arme strălucire » [223].
Mie, -ascultînd în limba lor cerească
cum plîng fi se-nfioarâ
fugari de spiţă rară,
exilul ce mi-e dat onoare-mi face •
dacâ-n destin sau lege omenească
e totuşi scris să piară
albele flori de vară,
e-o laudă cu cei mai buni a %ace [224].
Şi dacă nu s-ar pierde-n %ări opace
frumosul chip [225] *ce-n mine nu-şi ogoaie*
cumplita vîlvâtaie, :
uşor mi-as stăphii dttrerea-aceea.
Dar m-a răzbit scînteia ,

"' Alte virtuţi, născute din iubire, care nu sînt apreciate de oamenii de azi.

'*> Dacă încălcarea normelor de dreptate, generozitate şi cumpătare tulbură viaţa socială.

[111] Oamenii sînt supuşi Influenţei astrelor, şi trecători. Influenţa cerurilor, ca principiu activ (sau virtute formativă) joacă un rol important în concepţia lui Dante asupra destinului omenesc (v. Por. II, 68, 70 etc.; IV, 59; VII, 137 şi 141 etc.).

[11] Fiinţe cereşti şi nepieritoare.

"• Poetul, prin gura lui Amor, îşi exprimă încrederea că, într-o zi, oamenii vor restaura în societate practica şi respectul celor trei virtuţi.

>" Poetul e mîndru de exilul său — fle că i-a fost dat în urma unei legi omeneşti, fie că e fructul providenţei — căci o dată cu el au fost exilaţi din Florenţa «cei mai buni», precum şi aceste trei nobile virtuţi.

•" Femeia iubită.

pînă la os, şi mi-a ser urnit tulpina;
ca umblă moartea-n pieptul meu cu cheia.
Dac-am greşit, şi vina
se stinge prin căinţă, vremea ninsă
de multe ori s-a-ntors de cînd e stinsă [226].
Chitare, omul %dreanţa nu-ţi atingă
spre-a iscodi sub ea ce doamnă şede [227].-
ajungâ-i cît se vede;
nu cade mărul dulce-oricui apleacă .
înmlâdiata cracă.
Dar dacâ-ţi va aduce întîmplarea
vreun prieten de nădejde, ce te roagă,:
tu înnoieşte-ţi starea,

'" Dacă omul care se căieşte îşi răscumpără astfel vina «care se stinge prin căinţă », a trecut foarte mult timp («de multe ori s-a întors vremea ninsă ») de cînd el s-a căit; deci poetul [nu] se mai consideră vinovat faţă de florentini.

j *" Poetul personifică, In continuare, însăşi cantona sa, căreia li recomandă să nu se lase dită [de] oricine ar vrea să afle ce se ascunde sub înfăţişarea ei jalnică («zdreanţă »)•

şi-aratâ-i-te [228]; *flori, în haină rară,*
în inimi ce iubesc reverse pară.
Cîntare, să vineri cu albe pene,
şi chiar cu negri-ogari în %area lunga;
am vrut să nu te-ajungă,
deşi ei pot să-mi facă dar de pace.
Dar nu mă ştiu, de-aceea nu-l vor face [229].
îertînd, cel înţelept din cer se-nfrupta;
iertarea-i marele triumf în luptă.

48 (CV) [23o]

f *Cînd ve%i ca ochiul meu de plîns e dornic*
si-o nouă spaimă-n inimâ-mi pătrunde, — de
dragu-nţelepciunii, Amor [2S1] *răspunde si*
satură-l de-acest amar [232] *statornic. Tu*
niciodată nu rămîi datornic cui a ucis
dreptatea [233] *//' s-ascunde la curţile tiranului.,*
de unde veninul [234] *lui îl varsâ-n lume*
spornic, si-atîta spaimă-n suflete împlîntă că
gura credincioşilor tăi tace:

•*• Dar dacă un prieten va vrea să cunoască adevăratele sentimente ale poetului, această cantona să-şi schimbe înfăţişarea («starea»), adică să devină veselă şi frumoasă, şi să i se arate ca atare, pentru a nu-l întrista.

[119] Aluzie directă la conflictele politice care au determinat exilul poetului. Cîntarea lui d« guelf («cu albe pene ») ar trebui să se ferească de a cădea în mîna duşmanilor săi ghibelini («negri ogari»); deşi, ei ar putea să-i ofere pacea, împăcarea; dar nu i-o vor oferi, doarece nu-l cunosc; ei nu ştiu că el i-a iertat pentru tot răul pe care i l-au făcut.

"° Sonet cu adresă politică. După unii comentatori, cel ce-a ucis dreptatea, împotriva căruia Dante invocă pedeapsa iubirii divine, ar fl papa Bonifaciu VIII, avar celebru, persecute al guelfllor; iar tiranul (în original: iî gran Hranno — «marele tiran») ar fi Filip cel Frumos regele Franţei. După alţii, ucigătorii dreptăţii sînt ghibelinii; iar tiranul la curtea căruia au găsit adăpost ar fl Carol de Valois, fratele lui Filip cel Frumos, care a venit în Florenţ cu falsa intenţie de a-i împăca pe guelfl şi ghibelini.

[!"] Divinitatea.

•" Chin.

[138] Tu niciodată n-ai lăsat nepedepsit pe cel ce-a călcat dreptatea în picioare.

*" Avariţia.

ci tu, foc al iubirii, rasţâ sfîntă,
virtutea asta [23S] *goală, care %ace,*
ridic-o si în vălu-ţi [236] *o-nvesmîntă,*
căci fără ea pe lume nu e pace.

49 (CVI) [23V]

Deşi mîhnit, cute^ sâ-mi spun voinţa,
prietenă cu adevărul, toată;
deci, de grăiesc vreodată
cuvinte ce le tace-ntreaga lume,
femei, nu fiţi mirate,
ci-aflaţi cît vi-e de josnică dorinţa:
căci frumuseţea spre virtute-anume
v-a dat-o, să vâ-ndrume,
Amor [238]*, prin vechea-i lege, a%i câlcatâ-n*
picioare de voi toate [239]*.*
Să ştiţi, voi inimi lui Amor plecate,
că din virtutea noastră
şi frumuseţea voastră
el ştie una singură să facă;
aşadar, nu vă placă,
ci-acoperiti frumseţea: e deşartă,
fără virtute, -această frumuseţe.
Spun vorbe îndrăzneţe ?

'" Dreptatea.

'" Caritatea, vălul în care este îmbrăcată Dreptatea.

'" Dedicată contesei Bianca Giovanna, fiica contelui Guido Novello de Casentino, această ^nţonă este o invectivă împotriva avarilor şi vicioşilor. După cum precizează Dante însuş[1]" [v]*"lgari eloquentia.* II, 2) ea tratează «un argument moral»: frumuseţea fizică trebuie să [co]nstituie o stimulare a perfecţiunii morale, prin intermediul iubirii. Nu *Cupidon,* ci *Amor celestiale,* adică iubirea cerească.

Femeile încalcă legea primordială a iubirii, în momentul în care preferă virtuţii frumu-''»<*. puterea şi bogăţia.

O, ce frumos dispreţ e pentru-o femeie, ca să se despartă chiar ea de frumuseţea care-o poartă [240]*. Virtutea, omul însuşi si-o alungă, nu omul, fiara om la-nfaţi sare.* O, *ce minune mare să vrei să intri la stăpîn, si-o viaţă prin moarte-nlănţuitâ* [241]*. Virtutea de-a stâpînului poruncă < ascultă, si spre cinste-i dă povaţă; încît A.mor pe faţă îi pune semnul stirpei sale rare în curtea-i fericită* [242]*. Prin mîndre uşi străbate, şi grăbită •'•• iar spre stâpîna ei îndreaptă pasul, şi-acolo-şi are masul* [243] *.• îşi face slugăria cu plăcere ; în scurta ei şedere, sporeşte, -naltă ce-a ajuns să vadă* [244]*. Rîde de moarte, -atît i-e de scîrbavă.* O, *pură, scumpă sclavă, măsura ta e-n slavă l Doar tu faci pe stăpîn, şi-i o dovada că folosinţa ta* [245] *mereu dă roadă.*

[240] Un dispreţ demn de laudă dovedeşte femeia care, de dragul virtuţii, renunţă să-şi expună frumuseţea fizică, deoarece aceasta stîrneşte dorinţa bărbaţilor vicioşi.

[241] Să doreşti ca, din stăpîn, să devii sclav al viciului şi să-ţi îngrădeşti viaţa prin moarte.

[242] Virtutea face parte din familia («stirpea rară») a lui Amor, care sălăşluieşte în cer, trăind în fericire şi împărţind-o celor ce-o practică.

[243] Virtutea coboară din cer «prin mîndre uşi > la femeia virtuoasă, şi apoi se întoarce din nou la «stăpîna ei», înţelepciunea divină, unde rămîne («îşi are masul») pentru a-i s •

[244] în trecerea ei pe pămînt, virtutea sporeşte şi înalţă calităţile înăscute ale omului, m[s] ' ţindu-se cu celelalte facultăţi ale sufletului.

[245] Practica, exerciţiul virtuţii.

Nu la stăpîn, ci slugii-i este slugă cel ce de-aşa stăpîn se-ndepârtea^ă [246]*/ vedeţi ce drum urmează; şi-o pierdere, că nu vrea să-l slujească, cu alta se adună* [a47]*/ pe-acest domn jalnic toate îl subjugă; spre adevăr, în slava lui cerească, el nu vrea să privească; ci spre plăcerea altuia lucrează, cu-o patimă nebună. Ca să va fie-nvâţătură bună, in loc de-ntreg lua-voi o parte, şi-ncerca-voi să spun mai lămurit tot ce s-ascunde; c-arareori pătrunde*
prin văl un tîlc obscur spre-a minţii ***%are.***
Cu voi am să vorbesc deschis: e bine aşa, nu pentru mine, ci pentru voi: a ţine drept josnic şi-n dispreţ pe fiecare [248]*/ că-asemănarea naşte desfătarea* [249]. O *slugă-i ca un om ce, pe nevrute, pe-un altul îl urmează, rob plăcerii, pe-o cale a durerii;*

***" Cine se îndepărtează de iubirea virtuţii, se face sluga unei slugi, adică viciului.**

[2]" înstrăinarea de virtute provoacă o îndoită pagubă: omul pierde avantajele unei vieţi morale şi totodată trebuie să îndure relele pricinuite de practicarea viciului.

"* Se recomandă ca femeia să privească cu suspiciune şi dispreţ Pe orice bărbat cît timp acesta nu i-a dovedit că e cinstit.

***" Potrivit unei legi a sufletului, care face ca flecare om să caute ceea ce i se potriveşte, asemănarea — în bine sau în rău — dintre doi oameni marchează o înclinaţie reciprocă, însoţită de o desfătare; poetul avertizează asupra faptului că, iubind bărbaţii vicioşi, femeile dovedesc că sînt la fel de puţin virtuoase.**

aşa precum; în goană după pradă [25o],
akargâ-ntins ^gîrcituL El Juge, însă
liniştea-i mai iute [251]. O, *minte oarbă,*
neputînd să vadă câ-ntrecerea-i neroadâ

cu numărul, scăpat mereu vegherii,
rîvneşte infinitul! [252]
Dar vai! le face-asemenea s fîrsit ui [253].
Zi, ce mai ţii în mînă,
orb lacom, în ţarina ?

">" Cîştig, avere.

[51] Cu cît avarul adună mai multe bogăţii, cu atît îşi pierde liniştea sufletească. [asa] Nemulţumit de ceea ce posedă, avarul caută mereu să aibă şi mai mult; astfel lui e zadarnică («întrecerea neroadă cu numărul >), deoarece infinitul nu poate fi atins. [253] Moartea nivelează diferenţele dintre bogaţi şi săraci,

Nimica, e răspunsul tău. Blesteme
lovească-n orice vreme
e ui c us ui ce-a hrănit dorinţi deşarte!
Si tot blestem pe risipita-ţi pîine
ce nu s-a dat la cîinel
Si ieri, şi aţi, şi mîine,
tu strîngi cu două mîini si pui deoparte,
ce-ţi scapă iar, fi iarăşi e departe [2M].
Tot ce se-adună fără de măsură
la fel, fără măsură, se prelinge:
asta pe mulţi i-mpinge
să fie slugi; cînd unul se fereşte,
cu mare chin se-ndeamnâ.
Moarte, ce faci ? Ce faci tu, Soartă dură ?
Voi nu plătiţi ce nu se cheltuieşte ? [255]
Şi cui îi foloseşte ?
Nu ^tiu. Daca un cerc aici ne-ncinge,
iar sus, în cer, ne-nseamnă,
de vinâ-i mintea, care nu-l condamnă [256].
De-ar %ice : « *Sînt prea slaba»,*
oh, ce scurgă neghioabă
arată, -nvins de sluga lui, stăpînul! [257]
Ruşinea, ca şi chinul, , \
e dublă [258], *dacă bine luaţi aminte.*
Voi, cru^i cu voi, şi cruyi cu-acele goale
fiinţe ce pe vale

'" Avarul adună mereu; dar, murind, pierde tot ce-a adunat.

!" Moartea şi soarta stat nemiloase: ele nu lasă avarului nimic din ceea ce n-a vrut să risipească.

***" Vinovată e raţiunea avarului care nu 1-a oprit de Ia patima sa.**

'" Raţiunea nu se poate scuza, susţinînd că e mai slabă decît instinetul, deoarece ea Prin însăşi natura ei, e chemată să-1 stăpînească.

[158] Ruşinea şi suferinţa sînt îndoite; o dată, pentru că raţiunea a fost învinsă; a doua oară, Pentru că a fost învinsă tocmai de cel ce trebuia să< fie supus, adică de instinct.

//' dealuri dau târcoale,
cărora viciul nu le stă-nainte;
iar voi pe-un josnic lut aţi pus veşminte [259].
Avarului, virtutea-n cale-i iese,
ea care-ndeamnâ pe duşmani la pace; [26o]
cu dragoste l-atrage
la sine, însă lui puţin îi pasă, ••••
fi nu vrea să se plece [261].
Şi după ce-i grăieşte vorbe-alese,
i-aruncă-n cale hrana cea gustoasă ^ ;
dar el tot nu se lasă.
Iar dacă-n lipsa ei, spre el o trage,
regretul doar culege
că s-alâsat momit, şi nu alege, '
din faptă, mulţumire [263].
Deci, tuturor jac ştire:
să afle cei mîhniţi, plini de mîndrie,
şi cei care-ntîr^ie [264],
că, dînd astfel, vîwţare scumpă-i darul,
ştiută doar de altul, cît de mare [265].

•" In timp ce oamenii virtuoşi («cărora viciul nu le stâ-nainte»), arătîndu-şi sufletul adevărat, par lipsiţi de apărare («goale flinte •) şi se expun cruzimii celor vicioşi, aceştia îşi protejează trupul lipsit de virtuţi morale («josnic lut •).

"° Funcţia morală a virtuţii este de a asigura armonia tuturor facultăţilor omeneşti.

[211] Omul vicios rezistă înclinaţiei naturale de a săvlrşi binele, şi argumentelor raţiunii.

'" Fapta bună care produce delectarea morală.

'" Dacă uneori, convins de argumentele raţionale, săvîrşeşte totuşi o faptă bună, omul vicios regretă că a săvirşit-o, şi nu încearcă mulţumirea firească, deoarece această faptă nu e conformă cu fiinţa lui morală înclinată spre rău: i se pare «că s-a lăsat momit».

'" Poetul se adresează celor trei categorii de oameni care, chiar dacă fac fapte bune, nu Ie fac din generozitate: unora le pare rău că trebuie să le facă («cei mîhniţi»), alţii le fac "[in] orgoliu («plini de mîndrie»). alţii abia după îndelungate insistenţe («cei care întîrzie »)•

"" Fapta bună a unor asemenea oameni nu mai este «dar », ci «vînzare scumpă»; nutna cel ce a beneficiat de pe urma ei poate să spună cu ce preţ a obţinut-o; adică ştie ce mu a dorit-o şi ctt de puţin 1-a mulţumit văzlnd că celălalt a făcut-o tn silă. .

Ştiu ei că asta doare ?
Cui ia, prea râu îi pare,
încît reju^ul nu-i stîrneste-amarul [266].
Aşa loveste-n toţi si-n sine — avarul.
De^văluitu-v-am, femei, întreagă
a lumii ce v-admirâ răutate,
ca s-o urîţi cu toate [26r]/
dar voi lăsa şi-o parte mai afundă;
a spune-o nu se cade.
Din viciu un alt viciu-şi trage vlaga [268],
căci prietenia-n lume se confundă [269]/
Iubirea cea fecundă
din bine, prin asemănare, scoate,
a' binelui dulci roade [27o].
Vedeţi cum încheierea însăşi cade:
să nu creadâ-o frumoasa,
de-al ei chip bucuroasa,
că e iubită de-acesti oameni [271]/ *dacă*
frumseţea-ar fi să treacă
printre păcate, dragostei i-am spune
poftă de fiara [272]. *Vai de-aceea femeie*
ce %ilnic îşi descheie
frumseţea, sa şi-o deie,

"" Un asemenea dar jigneşte («doare »); beneficiarul regretă că, în primul moment I-a acceptat, şi-1 refuză fără părere de rău («refuzul nu-i stîrneste-amarul»).

'" Femeile virtuoase trebuie să urască admiraţia bărbaţilor vicioşi, deoarece în ea se manifestă doar dorinţa.

"" Un viciu conţine în sine, în germene, orice alt viciu, şi-1 hrăneşte.

!" Viciile se înrudesc, sînt prietene Jntre ele, şi astfel se pot substitui unul altuia.

'" Oamenii care iubesc cu adevărat («iubirea cea fecundă ») fiind virtuoşi, îndeamnă şi pe alţii pe calea virtuţii, şi astfel, făctod-i asemenea lor, le provoacă delectare morală.

s" Femeia mîndră de frumuseţea ei, şi care şi-o expune privirii bărbaţilor, nu stîrneşte iubirea, ci numai dorinţa lor.

[871] Considerată ca instinct, iubirea e un rău, o poftă animalică.

fără virtute, pentru stricăciune,
creând pe-Amor alături de raţiune [273].
Cîntare, nu depart e-i o femeie
dintr-un oraş cu mine,
pe care-ntreaga lume
frumoasă, buna, înţeleaptă-o tine;
dar n-o ştie anume;
~£>ianca, Giovanna, Contessa-i voi spune
la ea te du, sfioasă si curata,
cu ea stai prima dată,
şi ei întîi i-arat ă
ce tîlc pe drumul către ea te pune;
apoi poruncii ei te vei supune.

50 (CXI) Dante către Messer Cino da Pistoia [274]

Am fost cu-Amor, din cea de-a noua-n vreme
rotire-a Soarelui, tot împreună [275]*5 si ştiu cum el*
împintenâ şi-nstrună [276], *// sclavul lui cum rîde si*
cum geme. Iar cine-ar vrea raţiuni, virtuţi să
cheme în contra lui [277], *e ca un om ce sună*

[173] Poetul deplînge femeia care socoteşte că iubirea este doar o pornire instinctuală. In original: *crede Amor fuor d'orto di ragione* — «crede iubirea în afara grădinii raţiunii».

*[74] E un sonet în care Dante răspunde prietenului său Cino da Pistoia care-1 întreba într-un alt sonet, al cărui prim vers era: «Dante, dacă intîmplător te lasă », oare omul, care simte că i s-a risipit dragostea pentru o femeie, poate să se lase cuprins de o nouă pasiune ? Sonetul a fost trimis prietenului din Pistoia împreună cu *Epistola III* în care poetul îşi explică versurile.

[275] Am iubit de la vîrsta de nouă ani. Aluzie la timpul cînd Dante a văzut-o pentru prima dată pe Beatrice.

"" Strunește.

!" împotriva lui Amor.

*un clopoţel, **fi** crede câ-n furtună*
alină aburii-n ciocniri extreme [ars].
Căci în arena lui Amor, nu are
voinţa sorţi să nu fie învinsă,
iar sfatul s-o ajute nu-i în stare.
*Dar poţi s-o laşi de-un pinten nou **împinsă,***
şi, oricare ar fi, să dai urmare
iubirii noi, cînd ceealaltă-i stinsă.

51 (CXIII)

Răspuns lui messer Cino da Pistoja „ în numele marchizului Moroello [a79]

Vrednic te face de-orişice comoara
rostirea ta cea dulce // latină [280]*/*
dar schimbătoarea-ţi inimă înclină
spre ochi ce încă nu te bucurară!
Eu, care port în orice por, amară,
otrava [281] *ce cu plînsete se-alină,*

"* Asemenea omului naiv care, fâcînd să sune un clopoţel pe timp de furtună, crede că poate linişti stihiile.

"' Cino da Pistoia i-a trimis marchizului Moroello Malaspina di Giovagallo, protector al Iui Dante, următorul sonet: «Căutînd comoara de virtute rară / căreia gingăşia i se-nchină, / un aspru spin, marchize, n- piept mă-nspină / şi simt cum frigul morţii mă-nfloară. / Ce caut Şi nu aflu mă doboară, / nu viaţa care mi se scurge, lină; / şi vai! această steaua mă destină / să stau senin în raza ei barbară. / Durerile-mi mai mult fle-ţi vădite, / dar nu cu bucurie, pentru-a-ţi spune / ce jale fără seamăn mă răpune. / Pînă nu mor, poţi face o minune: / să schimbi in aur roci încremenite / ce-au dat din stînci izvoare limpezite.» în original, «aspru spin» *(mala spinaj* e un joc de cuvinte ce trimite la numele marchizului, însărcinat să răspundă 'n numele acestuia, Dante îi reproşează lui messer Cino uşurinţa cu care se îndrăgosteşte. După obiceiul timpului, sonetul de răspuns e alcătuit pe aceleaşi rime.

"" Aici: limpede, dreaptă, cinstită.

[m] Subînţeles: «a iubirii t.

tot mai găsesc, purificată, -n mină virtutea [282] *care-mi dă un chip de ceară. Nu-i vina soarelui ca frunţi orbite nu-l văd cînd se înalţă şi apune, ci-a stării rele ţi-ntru stricăciune* [283]*. Dac-ar vedea că plînsu-n ochi îţi pune dovada vie-a vorbelor rostite, să mă-ndoiesc nicicînd nu mi-aş permite.*

52 (CXIV)

Dante către messer Cino da Pistoria [284]

Eu mă credeam, o messer Cino [285]*, foarte străin, ţi nu de-acum, de-aceste rime; căci astăzi navei mele spre lărgime s-ar cuveni alt drum, de ţărm departe. Dar aurind că-adeseori ai parte să te laşi prins cu multă uşurime* [286]*, mâ-ntorc ţi fac, vai! poate cu asprime, truditul deget pana să mi-o poarte.*

[181] Statornicia în iubire.

"[3] A stării rele a sufletului tău care, fiind păcătos, te-ndeamnă mereu spre altă femeie.

[284] Dante îl mustră din nou pe Cino da Pistoia pentru uşurătatea sentimentelor lui.

[286] Demn de reţinut este şi răspunsul lui messer Cino: «Fiind eu, de la vatra mea iubită / sortit să plec, o Dante, -n ţări străine, / departe de-al plăcerilor ciorchine, / ce-alcătuiesc Plăcerea infinită, / plingînd bătut-am lumea nesflrşită, / purtînd presimţul unei morţi meschine; / şi de-am aflat doar umbra ei, în mine / mi-am zis: de ea mi-e inima rănită. / Ci nu mă smulg din braţele-ndrăzneţe, / în care disperarea mi se fringe, / căci ajutor n-aştept. Fără-ncetare / plăcerea mă cuprinde şi se stinge, / sortit să aflu,-n măşti de frumuseţe, / pe risipite chipuri, — desfătare ». în versul «Şi de-am aflat... rănită », poetul vrea să spună: Şi chiar atunci cînd a™ întîlnit doar umbra unei iubiri, am crezut totuşi că iubirea adevărată mi-a rănit inima.

••• în mrejele dragostei.

Pe cel, ca tine, -ndrâgostit prea iute, ce scapă şi din nou s-aruncâ-n pară, uşor îl spintecă Amor, cu dreapta. Ci dacă inima ţi-e aţa uşoară, te rog struneşte-o singur prin virtute, cu dulcea vorbă potrivindu-ţi fapta.

53 (CXVI) [287]

Amor, dacă mi-e dat să-mi plîng durerea,
ca lumea să m-audă,
lipsit cum sînt de cea din urmă vlagă,
învaţă-mâ să plîng precum mi-e vrerea :
aţa ca jalea crudă
în vorbe să se despleteascâ-ntreagă.
Tu moartea-mi vrei; sînt bucuros de asta;
dar cine-mi va ierta, că nu {tiu spune
ce jale mă răpune?
Cine va şti ce suferinţi m-apasâ ?
Dar de-mi îmbraci în sunete năpasta,
fă ca din geamătul, ce-l port pe bu%â
murind, nimica ea să nu ausţâ.

"' După unii cercetători, aceasta este prima poezie inspirată de «donna Pietra». E oare vorba de o femeie reală, deosebit de frumoasă şi la fel de indiferentă la dragostea poetului (tînăra Gentucca din oraşul Lucea, ori padovana Pietra degli Scrovigli), sau de un simbol, de un nou concept — «femeia de piatră » — cu care Dante răspunde la «donna angelicata » a poeziei Provensale, şi la idonna gentile» a «Dulcelui stil nou» cultivat de el însuşi cîndva? E greu •te dat un răspuns categoric, în orice caz, aceste canţone marchează o nouă modalitate poetică: c*presia sentimentelor este mai violentă, imaginile mai îndrăzneţe, limbajul mai realist, preocu-PâriJe prozodice mai evidente; o undă puternică de senzualitate le diferenţiază de dragostea spiritualizată din poeziile inspirate de Beatrice. Versurile au fost trimise marchizului Moroello Malaspina, în 1308 sau 1309, împreună cu *Epistola III,* cuprinzînd şi mărturisirea împrejurărilor în care Poetul a scris cantona.

Căci de-ar afla ce simt, de milă-atrasă,
ar fi-n scădere faţa ei frumoasă.
Nu pot să fug, căci ea îmi urmăreşte
închipuirea treabă,
la fel cum gîndul meu spre ea se-ntinde.
Iar sufletu-mi, ce-n râul lui tânjeşte,
precum si-o-nfăţişea^ă,
rea si frumoasă, tot asa-si aprinde
durerea [288]*, şi-o contempla. Cînd e plin de*
dorinţa mare, care-n ochi s-aţine,
se supără pe sine
că,-n focu-aprins de el, el însuşi cade.
Ce frîu al mintii oare poate prinde
furtuna f ară chip, rotită-n mine ?
Şi spaima, ne-ncăputâ, care vine
în jurul gurii, curge în cascade:
iar ochii iau şi ei ce li se cade.
făptura ei vrăjmaşă, ce rămîne
crudă, nevătămată,
si-n mîna ei voinţa mea o are,
neîncetat m-atrage-ncet spre sine,
spre cea adevărată [289]*,*
cum semenul rîvneşte-asemănare.
Ştiu bine: neaua fuge după soare;
dar nu mai pot: sînt ca un om ce-asteaptă
pieirea, şi se-ndreaptă
chiar el spre ea, condus de-o stea străina.
Ajuns în preajma ei, deodată-mi pare

***» Sufletul meu şi-o înfăţişează aşa cum este ea în realitate: frumoasa şi insensibilă; astfel, sufletul însuşi îşi făureşte propriul său chin. [888] Fiinţa ei reală, nu închipuită.**

r

c-aud: « *Ai milă, vrei sâ-i ve%i pieirea ?»* [29o]
Atunci mă-ntorc să aflu cu privirea
cine m-ajutâ. Vai! mă f ring în tină
chiar ochii ei, {i fără nici o vină.
Amor, din cîte răni durerea-mi stoarce,
nu eu, tu ai putinţa
să {ţii, ca m-ai vă%ut cuprins de moarte [2M];
chiar daca sufletul în piept se-ntoarce,
uitarea, neştiinţa
au fost cu el, cît timp era departe
Cînd invie^ {i desluşesc ce spart e
sărmanu-mi piept de rana din iubire,
nu pot sâ-mi viu în fire,
ci tremur plin de spaimă si de //#gj[292]
si-ară t o jată-ngălbenitâ foarte;
orice cuvînt mi-ar mai veni din spate,
chiar dacă %îmbet dulce l-ar străbate [293],
mult timp nelămurit mi-e chipul încă,
iar cugetul rămîne-n spaimă-adîncă.
Aşa mi-ai prăbuşit, Amor, fiinţa
şi-o stăpîneşti în tină,
acolo-n Alpi, pe-o margine de vale [294].
Cînd viu, cînd mort, precum îţi e dorinţa,
mâ ţii, într-o lumină
ce fulgerînd deschide morţii cale.

[19] **Sînt cuvintele lui Amor, adresate femeii neîndurătoare.**

[1] **Nu eu, care am zăcut ca mort, ci tu, Amor, care m-ai privit în tot acest timp, P°t' '• spui din cîte răni am sîngerat.**

""• Tlnguire.

[191] **Orice cuvînt mi-ar mai adresa ea, care stă In spatele meu, chiar dacă acest cuvînt plin de bunăvoinţa, şi ameninţarea ei n-ar fi fost declt o glumă... '" Pe valea rîului Arno, în Alpii casentini.**

Vai, nu femei privindu-mâ cu jale,
^ăresc în jur, nici lume mai aleasă,
O, dacă ei nu-i pasă,
al altor sprijin nu sper niciodată.
Gonită a%i din preajma curţii tale [295],
ea rîde, — A.mor, de-a ta săgeata vie :
căci poartă scut turnat dintr-o mîndrie
în care orice ascuţiş se frînge;
căci pieptu-n %a nimica nu-l atinge.
Te du, cîntarea mea alpină, poate
Florenţa, vatra mea, vedea-vei, care
mă iine-n pribegie,
fără iubire, fără îndurare
De intri-n ea, să spui: « N-o să mai poată
stăpînul meu să poarte bătălie
cu voi. De unde vin, el stă-n sclavie.
Chiar de-ar cădea cruzimea voastră toată,
el nu mai este liber să review.

54 (CXVII) [296]

Pe drumu-acela, pe care-l străbate frumsetea
cînd pe-Amor în minte-l scoală, trece Lisetta
mîndră, triumfală ca una ce stăpînă se
socoate.

U "* Nesupusă puterii tale.
\ *" Sonet scris în perioada «mondenităţii»lui Dante, după moartea Beatrice!, poate singurul
i [in] care iubirea «ideală • pentru fiica lui Portinari triumfă asupra iubirii «reale » pentru «donna S[e]ntil[e] i, personificată în imaginea Lisettei.
***" Cînd trezeşte iubirea, pentru ca aceasta să pună stăpînire pe întreaga noastră gîndire.**

Şi cînd pe pragu-acelui turn [288] s-abate, deschis cu-a sufletului învoială [2]", deodată-aude-un glas care nu-nşala [80]°: « lntoarce-te, frumoaso, nu mai bate la uşă, că-năuntru alta şede, ce sceptrul stâpînirii mele-ndată ce-ajunse l-a cerut, şi-Amor i-l dete». Cuprinsă de ruşine, că se vede din casa lui Amor îndepărtată, Lisetta, roşie la chip, purcede.

"• Turnul voinţei.

"• Turnul voinţei nu se deschide decît atunci cînd sufletul, mişcat de un sentiment, consimte.

"™ Care spune adevărul.